

АЛАТАУ Ардагері

alm_obl_ardager@mail.ru Алматы облыстық қоғамдық-саяси газеті №4-5 (118-119) 23 қаңтар 2026 жыл

БЕСІНШІ ҚҰРЫЛТАЙ: ҰТЫМДЫ ҰСЫНЫС ПЕН ПАЙЫМДЫ ПІКІР

Қызылорда қаласы

Құрметті қауым!

Жаңа ғана сөз сөйлеген Құрылтай мүшелері маңызды ой-пікірлер айтты. Құрылтайдың аясында пайдалы пікір алмасулар болды. Барлығы еліміздің дамуына қажетті боларына сенемін.

Бүгін Ұлттық құрылтай жиыны осымен бесінші рет шақырылып отыр. Бұл форумның алғашқы отырысы ұлт ұясы – Ұлытауда өтті. Екінші жиын түбі бір түркі жұртының қара шаңырағы – Түркістанда болды. Үшінші отырыс бірегей Атырау аймағында ұйымдастырылды. Ал былтыр тарихы бай Көкшетау төрінде жиналды.

Енді міне, қастерлі Қызылорда жерінде бас қосып отырмыз. Бұл – халқымыз үшін орны ерекше аймақ. «Сыр – Алаштың анасы» деген аталы сөз бар. Осы атыраптағы Шірік-Рабат, Жанкент, Сығанак, Алтынасар, Баршынкент қалаларының орны көне заманның өзінде қазақ жерінде дамыған қала өркениеті болғанын аңғартады. Қызылорданы сол әйгілі қалалардың заңды жалғасы дей аламыз. Бұл шаһардың тарихи мән-маңызы айрықша. Оның осыдан бір ғасыр бұрын Қазақстан астанасы болғаны баршаға мәлім. Бұл жерде еліміздің болашағына қатысты аса маңызды шешімдер қабылданды.

Жалпы, «Сыр елі – жыр елі» деп бекер айтылмайды. Қорқыт ата заманынан жалғасып келе жатқан жыраулық-жыршылық және күйшілік өнер бұл аймақта кең қанат жайған. Жиенбай, Нұртуған, Нартай сынды саңлақтар негізін қалаған жыршылық мектептерді бүкіл еліміз біледі.

Сыр бойы – нағыз еңбек адамдарының мекені. Кеңес заманында осы аймақтан 100-ге жуық Еңбек Ері шыққан. Әйгілі күрішші Ыбырай Жақаевты халқымыз ерен еңбектің символына балайды. Аға буынның абыройлы жолын бүгінгі ұрпақ лайықты жалғастырып келеді.

Соңғы жылдары Қызылорда облысы заман талабына сай өсіп-өркендеп жатыр. Былтыр аймақтың ішкі жалпы өнімі 6,5 пайызға өсті. Үш жылда облысқа 2 триллион теңгеге жуық инвестиция тартылды. Былтыр 27 инвестициялық жоба жүзеге асырылды. Соның ішінде жаңа жылу электр орталығы іске қосылғанын ерекше атап өткен жөн. Стратегиялық маңызы бар бұл нысан толығымен инвестордың қаржысына салынды. Жылу орталығы аймақтың энергетикалық қауіпсіздігін нығайта түседі. Облыс тұрғындары сапалы ауыз сумен қамтамасыз етілді. Халықтың 80 пайызы көгілдір отынды пайдаланады. Елді-мекендерге газ құбырын тарту жұмысы алдағы уақытта жалғаса береді.

Аймақтағы автокөлік жолының сапасы жалпы жақсы жағдайда деуге болады. Облыстың әуе және темір жол жүйесі де жаңғыртылып жатыр. Қорқыт ата әуежайының жаңа терминалы ашылды. Қызылорда қаласындағы тарихи ғимараттың бірі – темір жол вокзалы күрделі жөндеуден өтті. Бұған қоса, аймақтағы 10 темір жол бекетін жаңғырту жұмысы басталды. Мұның бәрі облыстың логистикалық әлеуетін арттыра түседі.

Қазір Қызылорда облысында, әсіресе, әлеуметтік салада жақсы жаңалық көп. Үш жылда осы аймақта 34 білім беру, 45 мәдениет және спорт нысаны салынды. Бұған қоса, 40 медицина нысаны ашылды. Менің тапсырмаммен Қызылордада 300 орынға арналған көпбейінді аурухананың құрылысы басталды. Көп ұзамай 500 орындық емхана және 200 орындық перзентхана салынады.

Бір сөзбен айтқанда, Қызылорда облысы барлық салада қарқынды дамуда. Облыстың жағдайы жалпы жақсы деп күмәнсіз айтуға болады. Бұл – әкім Нұрлыбек Нәлібаевтың белсенді, табанды жұмысының нәтижесі.

Өткен ғасырдың ортасында адамзат баласы алғаш рет Байқоңырдан ғарышқа аттанғаны – бүкіл әлемге белгілі дерек. Ұлы Жібек жолының бойындағы тарихи өлке жаңа дәуірде де ойдағыдай дамуда.

Қызылордаға келіп тұрып, Арал мәселесіне тоқталмай кету мүмкін емес. Аралды құтқару – барша адамзат үшін әлі де өте өзекті міндет. Мен бұл мәселе туралы халыққа Жолдауымда айттым. Жылдар бойы жүргізілген жұмыстың арқасында Солтүстік Аралды құтқарып қалдық. Қашқан теңіз қайтып, Кіші Аралдың қалпына келе бастағанына біраз жыл болды. Қазір Көкарал бөгетін биіктету шаралары қолға алынып жатыр. Жоба осы жылдың соңында басталады. Кіші Аралдың суының көлемін айтарлықтай көбейтуге мүмкіндік болады.

Бірақ бұл тек біздің қолымызда тұрған мәселе емес. Қазақстандағы ірі өзендердің көбі бастауын көрші мемлекеттерден алады. Дарияның басында тұрған елдердің су саласындағы саясатына байланысты Сырдың суы теңізге әр кезде әртүрлі көлемде

жетеді. Демек көп түйткілдің шешімі су саласындағы шебер дипломатияға байланысты. Қазір Орталық Азия елдерінің бәрімен су ресурстарын бірлесе пайдалану туралы келісімдер жасалды. Түптеп келгенде, Арал ғана емес, Каспийдің, Балқаштың, Ертістің тағдырын шешу үшін көршілермен мәмілеге келіп, келісімдерге қол қоюымыз қажет.

Су – еліміз үшін стратегиялық ресурс. Біз су мәселесімен жүйелі түрде айналысуымыз керек. Мен былтыр Біріккен Ұлттар Ұйымы аясында Халықаралық су ұйымын құруды ұсындым. Біріккен Ұлттар Ұйымын реформалау барысында осы мәселені алға қарай жылжытуымыз қажет. Алдағы сәуірде Астанада Халықаралық экология саммиті өтеді. Жиында Аралды құтқару қорына мүше мемлекеттер басшыларымен Арал мәселесін талқылаймыз. Кіші Аралдың қалпына келуі бүкіл Сыр өңірін одан әрі көркейтуге жол ашады деп үміттенеміз.

Бүгінгі басқосуға Сыр елінің азаматтары қатысып отыр. Олардың ішінде ардагерлер, зиялы қауым өкілдері, қоғам белсенділері, кәсіпкерлер және жастар бар. Осы орайда, жергілікті халықтың еңбекқорлығы мен ұйымшылдығын атап өткім келеді. Мен Сыр елі жұртшылығының бойынан туған жерге деген сүйіспеншілікті, камқорлық пен жанашырлықты, нағыз отаншылдықты көремін. Облыс орталығымен қатар, әр ауылдың тазалығы көз тартады. Мысалы, Нағи Илиясов, Таң ауылдарын бүкіл елге үлгі ретінде үнемі айтып жүремін. Сіздер осы аймақпен қатар, күллі еліміздің дамуына үлес қосып келесіздер.

Біз бір ел, бір халық болып жұмыла білгеннің арқасында өткен жылды мол табыспен аяқтадық. Былтыр экономикамыз 6,5 пайызға өсті. Еліміздің ішкі жалпы өнімі 300 миллиард доллардан асты, ал жан басына шаққандағы үлесі тәуелсіздік тарихында тұңғыш рет 15 мың доллар болды. Бұл – бүкіл Орталық Азия аймағы бойынша рекордтық көрсеткіш. Ұлттық қордың валюталаық активтері 5 миллиард долларға ұлғайды. Алтын-валюта қорымыз ең жоғары деңгейге жетіп, 65 миллиард доллардан асты. Шағын және орта бизнестің экономикадағы үлесі 40 пайызға жакындады. Халық саны 20,5 миллионға жуықтады. Азаматтардың орташа өмір сүру ұзақтығы 75,4 жасқа жетті.

Ең бастысы, қоғам өзгерді, реформаларымыз тұрақты сипатқа ие болды, халықтың сана-сезімінде үлкен бетбұрыс жасалды. Осы ретте, Ұлттық құрылтай айрықша рөл атқарғаны сөзсіз. Төрт жылда Құрылтай мүшелері ел өміріне ықпал ететін көптеген маңызды бастама көтерді. Ұлттық құрылтайда айтылған ұсыныстардың негізінде 26 заң қабылданды. Осының өзі Құрылтай ауқымды реформалардың негізгі қозғаушы күші болғанын айқын көрсетеді.

Әйелдердің құқығы мен балалардың қауіпсіздігін қамтамасыз ету үшін нақты қадамдар жасалды. Лудоманияға, яғни ойынқұмарлыққа және нашақорлыққа қарсы белсенді күрес жүргізіле бастады. Ономастика саласындағы жұмыстар ретке келтірілді. Мемлекеттік наградалар жүйесіне жаңадан құрметті атақтар енгізілді. Сол арқылы еңбек адамдарының мәртебесі арта түсті. Бұдан бөлек, біз ұлттың жаңа сапасын қалыптастыратын басты құндылықтарымызды айқындап алдық. Ұрпақтың болашағына зиянын тигізетін кеселдерге барынша тосқауыл қоятын болдық.

Құрылтай мүшелері өткен жылғы жиында ішкі саясат саласын ретке келтіру туралы бастама көтерді. Тиісті құжатты әзірлеуге өздеріңіз белсене атсалыстыңыздар. Былтыр Қазақстан Республикасы ішкі саясатының негізгі қағидаттары, құндылықтары мен бағыттары бекітілді. Енді осы құжатты басымдық ретінде қарап, белсенді түрде іске асыруымыз керек.

Қадірлі қауым!

Мемлекеттік саясаттың стратегиялық бағдарының бірі – мәдениет пен өнер. Себебі қоғамның санасы жаңғырмаса, реформалар ойдағыдай нәтиже бермейді. Бұл – ақиқат. Сондықтан біз руханият мәселелеріне айрықша мән береміз. Бұл салада бұрын-соңды болмаған ауқымды шаруалар қолға алынады. Атап айтқанда, Алматы облысында қазақ драма театры, Абай, Ақтөбе облыстарында театрлар бой көтереді. Шымкентте де Опера және балет театрының құрылысы басталмақ. Биыл Мұхтар Әуезов атындағы Қазақ ұлттық драма театрының ашылғанына 100 жыл толды. Осыған орай, театр ғимаратына жүргізіліп жатқан күрделі жөндеу жұмысы аяқталмақ. Наталья Сац атындағы орыс мемлекеттік академиялық балалар мен жасөспірімдер театры да жаңғыртылады. Бұдан бөлек, екі жылдың ішінде елімізде 100-ден астам мәдениет ошағы жөнделеді.

Музей ісін дамыту – маңызды міндеттің бірі. Осы ретте, Қызылордада ашылған жаңа тарихи-өлкетану музейін ерекше атап өткім келеді. Мен күзде қалаға жұмыс сапарымен келгенде мұражайды аралап көрдім. Заман талабына сай салынған орталықта музей ісін ұйымдастырудың тың тәсілдері қолданылған. Бұл тәжірибені басқа облыстарға үлгі етуге болады.

Қызылордада жаңа драма театр салу жоспарымызда бар, биыл құрылысты бастауымыз керек. Өткен сапарымда мен облыстың зиялы қауым өкілдерімен кездескен кезде заманауи кітапхана салу керек деп айттым. Енді бұл құрылыс биылдан бастап жүргізіледі.

Қазіргі таңда жастар арасында Қазақстан өрлеу кезеңіне қадам жасы деген пікір бар. Жас буын өкілдері жаңа қоғамдық этиканы, креативті индустрияны дамытуға зор үлес қосуда. Әлем елдері қазіргі қазақ өнерін ерекше құбылыс деп бағалайтын болды. Кино саласы да дамып жатыр.

Жас ұрпақтың ұлттық бірегейлігімізді өнерімен айшықтап, ұлттымызды жаһан жұртына танытуы – зор мақтаншы. Жастардың күш-қуаты, ынта-жігері, жаңашылдығы мен жасампаздығы кез келген салаға зор серпін береді. Сондықтан біз өскелең ұрпаққа әрдайым жан-жақты қолдау көрсетеміз. Олардың ұлттық құндылықтармен қатар жаңа заманның жақсы қасиеттерін бойына сіңіруіне барынша жағдай жасаймыз.

Бұған дейін Ұлттық құрылтайда еліміздің рухани-мәдени мұрасын әлемге таныту туралы бастамалар көтерілді. Соған сәйкес жоспарлы жұмыс жүргізіліп жатыр. Мысалы, 14 жылда алғаш рет аса құнды «Хандар шежіресі» қолжазбасын ЮНЕСКО-ның «Әлем жады» деректі мұралар тізіміне енгіздік. Биыл жазда Корея Республикасының Пусан қаласында Бүкіләлемдік мұралар комитетінің кезекті отырысы өтеді. Сол кезде «Маңғыстаудың жерасты мешіттерін» ұйым тізіміне қосу мәселесі қаралады. Қазір

ЕСЕП БЕРУ-САЙЛАУ КОНФЕРЕНЦИЯСЫ

Жаңа төраға сайланды

Жақында Кеген аудандық ардагерлер ұйымының есеп беру сайлау конференциясы өтті. Оған аудан әкімі Нұрбақыт Молдахметұлы Теңізбаев және аудандық мәслихаттың төрағасы Алмасбек Нөкербанұлы Нұғман, аудандық мәслихаттың депутаттары, ауылдық округ әкімдері, аудандағы мекеме басшылары мен қызметкерлері, бастауыш ұйымдардан сайланған 66 делегат, аудандық ардагерлер ұйымының мүшелері, аудандық ардагерлер ұйымының жанынан құрылған «Асыл ана» қоғамдық бірлестігінің төрайымы Сағымбекова Гаухар бастаған аналар, аудандық «Алатау жастар ұйымының» төрағасы Сейтқожа Алмас бастаған жастар, жергілікті ақпарат құралдарының өкілдері қатысты.

Жиында аудандық ардагерлер кеңесінің 2022-2025 жылдары атқарған жұмыстарының есебін аудандық ардагерлер кеңесінің төрағасы Сабыр Досымбеков баяндады. Тексеру комиссиясының есебі тыңдалып, аудандық ардагерлер кеңесінің мүшелері, тексеру комиссиясы мүшелері сайланды. Облыстық Ардагерлер кеңесінің конференциясына делегаттар сайланды.

Сонымен қатар аудандық ардагерлер кеңесінің төрағасы лауазымына Тұрсынов Шыңғыстың кандидатурасы ұсынылып, бірауыздан Тұрсынов Шыңғыс аудандық ардагерлер кеңесінің төрағасы лауазымына сайланды.

Аудан әкімі Нұрбақыт Молдахметұлы Сабыр ақсақалға арадагерлер ұйымын абыроймен басқарып, атқарған жауапты жұмыстары үшін алғысы айтып, иығына құрметпен шапан жапты.

Тұрсынов Шыңғыс 1950 жылы Кеген ауылында туған. Жоғары білімді. Қазақтың Әл-Фараби атындағы университетінің журналистика факультетін, Алматы Жоғары партия мектебін бітірген. Кеген аудандық «Коммунизм нұры» газеті бас редакторының орынбасары, Кеген аудандық партия комитетінің нұсқаушысы, саяси ағарту кабинетінің меңгерушісі, идеология бөлімінің меңгерушісі, Кеген ауылдық кеңесі төрағасының орынбасары, төрағасы қызметтерін абыроймен атқарды. Кеген және Райымбек аудандық ауыл шаруашылығы қызметкерлері кәсіподағының төрағасы, «Нұр Отан» партиясының Кеген аудандық бөлімінде атқарушы директоры және төрағаның бірінші орынбасары, Райымбек аудандық «Хантәңір» газетінің директор- бас редакторы болып қызмет жасады. «Айналайын атамекен, ақ мекен», «Аспан таулар аясында» атты аудан журналистерінің творчестволық еңбектерін жинақтап, кітап шығарды. «Білімнің мөлдір бұлағы», «Махаббат мұңы», «Қош бол, альбом», «Түн, мөлдір сезім, ғашықтар» атты әдеби кітаптары жарық көрді. «Ғасырға ұласқан ғұмыр», «Отты жылдар шежіресі», «Оразды елі ұмытпайды», «Майбұлақ өңірі» сынды жинақтарда очерк, эсселері жарық көрді. .

Қазақстан журналистер одағының мүшесі, Райымбек ауданының Құрметті азаматы, бірнеше мерекелік медальдарымен марапатталды.

Өз тілшіміз.

ҒҰМЫРЛЫ БОЛЫҢЫЗ

Құрметті Сабыр Досымбекұлы!

Сіз Кеген аудандық ардагерлер ұйымын ұзақ жылдар абыроймен басқарып, жауапкершілік пен парасаттылық танытқаныңыз үшін шын жүректен алғысымызды білдіреміз. Сіздің қажырлы еңбегіңіздің арқасында ардагерлердің әлеуметтік жағдайы жақсарып,олардың қоғамдағы орны мен беделі арта түсті. Ардагерлерге тірек, жастарға сүйеу, қоғамға тіреу бола білген Сіздің елге қызмет етудегі өнегелі жолыңыз, ақыл-парасатыңыз бен адамгершілік қасиеттеріңіз кейінгі ұрпаққа үлгі.

Сізге зор денсаулық, ұзақ ғұмыр, отбасыңызға амандық, алдағы өмір жолыңызға береке тілейміз. Әр күніңіз қуанышқа, әр қадамыңыз игілікке толы болсын.

Алматы облыстық ардагерлер ұйымы.

БЕСІНШІ ҚҰРЫЛТАЙ: ҰТЫМДЫ ҰСЫНЫС ПЕН ПАЙЫМДЫ ПІКІР

Қазақстан материалдық емес мәдени мұралар тізіміне өз нысандарын белсенді түрде енгізіп жатқан 25 елдің қатарына кіреді. Бірақ мұнымен тоқтап қалуға болмайды. Төл тарихымызды зерделеу, өнеріміз бен мәдениетімізді өркендету үшін әлі де көп жұмыс істелуге тиіс. Бұл шаралар алдағы уақытта да жалғаса береді.

Елімізде танымдық әрі тағылымдық мәні зор тарихи орындар мен құнды жәдігерлер аз емес. Мысалы, таза ағаштан салынған Жаркент мешіті – қытай сәулетшілері мен ұйғыр шеберлерінің қолынан шыққан бірегей туынды. Алматыдағы «Вознесенск кафедралды шіркеуі» де айрықша тарихи нысан. Татулық пен достықтың символы саналатын осы екі ғимаратты «Бірлігіміз – әрауандықта» қағидатының іс жүзіндегі көрінісі деуге болады.

Ұлы даланың әрбір тау-тасы халқымыздың сан ғасырлық жылнамасынан сыр шертеді. Соның бірі – қойнауы қазынаға толы Қаратау петроглифтері. Төрт мың жылдық тарихы бар таңбалы тастар төл өркенетіміздің тамыры тым тереңде жатқанын көрсетеді. Ғалымдарымыз Қызылорда жеріндегі Сауыскандық пен Түркістан облысындағы Арпаөзеннен жалпы саны 17 мың петроглиф тапқан. Осындай құнды жәдігерлеріміз бен ұлттық дәстүрлеріміз ЮНЕСКО-ның бүкіләлемдік мұралар тізімінде болуға әбден лайық деп санаймын. Құзырлы министрлікке осы мәселелерге қатысты жұмысты қолға алуды тапсырамын.

Сондай-ақ Абай ілімі біздің ұлттық бірегейлігіміздің, ұлттық болмысымыздың өзегі болуға тиіс. Оның ой-толғамдары қанша заман өтсе де өзекті болып қала береді. Қазіргі «Адал азамат» тұжырымдамасы ұлы ойшылдың «Толық адам» идеясымен тығыз астасып жатыр. Біз Абайдың «Қара сөздерін» ЮНЕСКО-ның «Әлем жады» деректі мұралар тізіміне енгізуіміз керек.

Әл-Фараби, Ясауи ілімдері де ұлт руханиятының ұстыны саналады. Ашығын айтсақ, ұлы бабаларымыздың өсиеттерін олардың мерейтойы кезінде ғана еске аламыз. Бұл дұрыс емес. Сондықтан Әл-Фараби, Ясауи және Абай ілімдерін жан-жақты дәріптейтін ғылыми жиындарды тұрақты өткізіп тұруымыз қажет. Бұл басқаға емес, ең алдымен, өзіміз үшін керек. Олардың мұралары – біздің рухани-философиялық болмысымыздың тірегі. Еліміздің гуманитарлық институттары ұлы ойшылдарымыздың ілімін жүйелі түрде насихаттағаны жөн.

Басты міндет – халқымыздың баға жетпес қазынасы ұлттық мұрасын сақтап, ұрпаққа табыстау. Осы ретте, кейбір Құрылтай мүшелерінің философия, әлеуметтану, саясаттану сияқты ғылымдарды дамыту және қоғамдық-саяси ой-пікірлер көптомдығын әзірлеу туралы ұсынысын атап өтуге болады. Сондай-ақ олар ғылыми мекемелердің зерттеулері онлайн платформа арқылы бөріне бірдей қолжетімді болуы керек екенін айтты.

Жуырда Астана мен Алматыда Президенттік кітапханалардың құрылысы басталады. Менінше, бұл нысандар тек кітаптар жиналған жер емес, қазақтың тарихын, мәдениеті мен өркениетін дәріптейтін орталықтар болуы керек. Цифрлық технологиялар мен жасанды интеллект қарқынды дамыған сайын ұлттық бірегейлігімізді нығайту өзекті бола түседі. Төл тарихы мен мәдениетін электронды форматқа көшіріп, оны жаһандық цифрлық өркениетке қосқан елдер ғана ұлттық болмысын сақтап қалады. Мұны жаңа дәуірдің талабы деуге болады. Түптеп келгенде, бұл – жұртымыздың идеологиялық дербестігіне және болашағына тікелей қатысты мәселе.

Мен халықтың жады мен ғылым-білімін жинақтайтын «Ұлттық цифрлық мұра» қорын құру идеясын қолдаймын. Цифрландыру және жасанды интеллект жылы аясындағы мұндай бастама тарихи мұрамызды сақтап, оны терең зерделеуге жол ашады. Мен былтырғы Құрылтайда ғылыми еңбектерді, мұрағат материалдарын, мұражай қорларын және өнер туындыларын жүйелеу қажеттігін ерекше атап өттім. «Ұлттық цифрлық мұра» бұл шаруаны заман талабына сай жүргізуге мүмкіндік береді.

Біз соңғы жылдары сан ғасырлық тарихи мұрамызды ғылыми тұрғыдан зерделеу және дәріптеу жолында біраз жетістікке жеттік. Биыл көктемде Жошы хан туралы деректі фильмді түсіру жұмыстары аяқталады. Мен осы ауқымды жобаның басталғаны туралы Атырауда өткен Құрылтай отырысында айттым. Көп сериялы фильмнің тұсаукесері беделді халықаралық платформаларда өтеді. Бұл туынды Алтын Орда брендин жер жүзіне дәріптеуге ықпал етеді. Бірақ осындай тарихи тақырыпқа келгенде тартымды, көрнекі, яғни визуалды бейне жасаудан бөлек, алдымен оның ішкі мазмұны, мән-мағынасы терең болуын ойластыру қажет. Сондықтан менің тапсырмаммен мамыр айында Алтын Орда тарихына арналған халықаралық симпозиум ұйымдастырылады. Іс-шараға әлемнің беделді ғалымдары шақырылады.

Біз тұтас түркі өркениетін зерделеуге де баса мән береміз. Қыркүйекте ресейлік әріптестерімізбен және басқа да елдердің өкілдерімен бірге «Өр Алтай – түркілердің ата қонысы» деген халықаралық конференция өткізуді жоспарлап отырмыз.

Бес жыл бұрын менің «Тәуелсіздік бәрінен қымбат» атты мақалам жарық көрді. Онда қазіргі заманғы ғылыми тәсілдер негізінде төл тарихымызға арналған жаңа академиялық еңбек жазу туралы тапсырма бердім. Осы ауқымды әрі іргелі зерттеу жұмысы жыл соңына қарай аяқталады. Қазақстанның академиялық тарихының көлемді жеті томдығы жарыққа шығады. Бұл еңбек мемлекеттігімізді нығайтуға және ұлттымыздың біртұтас тарихи сана-сезімін қалыптастыруға қосқан қомақты үлесіміз болмақ. Осы маңызды

ғылыми жинақ Тәуелсіздігіміздің 35 жылдығына орай шыққалы отыр. Мұның зор символдық мәні бар. Біз бұл тарихи белесті дәл осындай нақты істермен атап өтуіміз керек. Өткенді ұмытпай, болашаққа сеніммен қарасақ, еліміздің дәйекті дамуына жол ашылады. Сондай-ақ ұрпақтың отаншылдық сезімі ел игілігі жолындағы нақты іспен ұштасады.

Отаншылдық дегеніміз – әріне, Отанға деген сүйіспеншілік деген сөз. Алайда, Отан алдындағы жауапкершілігіңді сезініп, перзенттік парызыңды өтеуге талпынбасаң, «отаншылмын, патриотпын» деген сөзіңнің құны көк тиын болмақ.

Қазір қоғамда «Қазақстанның мемлекеттік Туын қайда және қашан қолданған жөн?» деген маңызды мәселе талқыланып жатыр. Бұл мәселе арнайы нормалармен және ережелермен реттеледі. Мемлекеттік рәміздерді пайдалануға жеңіл-желпі, салғырт қарауға болмайды. Заң талабы әрдайым орындалуға тиіс. Дегенмен, ең алдымен, заңның түпкі мәнін терең түсіну керек. Мемлекеттік рәміздерді қадірлеп, оларды жөнімен пайдаланатын отаншыл азаматтарды барынша қолдау қажет. Мен үйлерде, көліктерде, көшелерде, сондай-ақ еліміздегі, әсіресе, шетелдегі спорттық және мәдени іс-шараларда көк Туымыз елбiрiреп тұрғанда қуанып қаламын. Сол арқылы жолбiрiреп азаматтары бiрлiгi бекем ұлт екенiмiздi көрсетедi. Олардың әрекеттерiнен туған елiн мақтан тұтатыны байқалып тұрады.

Қазақстанның аспанмен астасқан көк туын бүкіл әлем біледі. Еліміздің спортшылары жарқын жеңісімен, ғалымдары іргелі еңбегімен, өнерпаздары тамаша дарынымен Отанымызды жер жүзіне танытып жүр. Әр азаматымыздың жетістігі – Қазақстанның жетістігі, әр өреніміздің абыройы – барша қазақтың беделі. Біз туған жерге жанашырлығын, туған елге адалдығын нақты іспен көрсететін нағыз патриот азаматтарды қолдауымыз қажет.

Жасампаз отаншылдықтың негізгі қағидаттары өмірдің өзінен алынған деуге болады. Мысалы, «Таза Қазақстан» жалпыұлттық акциясына, волонтерлік қозғалыстарға, қайырымдылық шараларға әлеуметтік кәсіпкерлікке және ел игілігіне арналған басқа да жұмыстарға белсене қатысу – жауапкершілікке негізделген жасампаз отаншылдык көрінісі. Бұл жайында бүгін депутат Сабильянов өте жақсы айтты.

«Таза Қазақстан» – ұлттық идеологиямыздың ажырамас бөлігіне айналды. Тазалық халқымыздың адал ниеті мен таза пейілінен басталады. Бұл – ең алдымен көшелерді, үйлерді таза, ұқыпты ұстау деген сөз. Таза Қазақстан – әдемі ұран да, науқан да емес, бұл – күнделікті қажырлы еңбектің нәтижесі. Тазалық тәртіпті күшейтеді, ал тәртіп жауапкершілікті арттырады. Осы маңызды тұжырымды ұрпақтың санасына сіңіру өте маңызды. Біз сонда ғана нағыз өркениетті және ілгері қадам басушы озық ел боламыз.

Қазақстанның патриоты болу – азаматтық жауапкершілікті терең түсіну деген сөз. Ұлт мүддесін желеу етіп бос айқаға басытын, одан қалды, азаматтарымыздың Отанымызға деген шынайы сүйіспеншілігін саяси ұпай жинауға пайдаланғысы келетін теріс пиғылды адамдардың бізге қажеті жоқ. Барлық салада, соның ішінде зауыттарда, ауыл шаруашылығында, денсаулық сақтау ұйымдарында, мектептерде, университеттер мен ғылыми зертханаларда, мемлекеттік мекемелерде, жеке компанияларда жұмыс істеп жүрген адамдардың білікті әрі табанды еңбегін, әскери борышын өтеп жүрген және қоғамдық тәртіпті қамтамасыз ететін азаматтарымыздың Отанға адалдығын жауапкершілікке негізделген жасампаз отаншылдық деуге болады.

Қазақстан Әділеттің, Заң мен тәртіптің мекені, еңбекқор адамдардың елі болуға тиіс. Заң үстемдігі мен жасампаз еңбек жоғары тұрмыстық мәдениет идеологиясымен астасып жатуы керек. Осы қағидаттар көптеген елде табысты әрі берекелі өмір сүрудің формуласы саналады. Осындай басты құндылықтар мен өмірлік ұстанымдар әр адамның бойына отбасынан, мектеп қабырғасынан дариды. Сондықтан біз іргелі институттарды күшейтуге баса назар аударуымыз керек.

Түрлі саяси авантюристтердің ұлттық құндылықтарымыздың өзегіне балта шабуына, жастарды «жаңалық» болып көрінетін жат құндылықтарға еліктіріп, адастыруына жол бермеуге тиіспіз. Менің нені мензеп тұрғанымды бәріңіз түсінген шығарсыздар деп сенемін. Мемлекет дәстүрлі мәдени құндылықтарын қорғауға, елді іштен ірітетін зиянды нәрселерді, тұрасын айтсақ, ерсі қылықтарды насихаттауға тосқауыл қоюға міндетті.

Қоғамымызда ер мен әйел өз еркімен шаңырақ көтеріп, некесін мемлекеттік мекемеде ресми түрде тіркейтін дәстүрлі отбасы институтын заңнамалық тұрғыдан нығайта түскен жөн. Бірақ мемлекеттің моральға қатысты ресми ұстанымына сай келмейтін көзқарасы үшін біреуді қылмыстық қудалауға, моральдық жағынан кем-

сітуге еш жол беруге болмайды. Ал мемлекеттің ұстанымын «Әр азаматтың таңдау құқығы бар. Алайда ешкім өз таңдауын біреуге күштеп таңа алмайды» деген формуламен түйіндеуге болады. Біздің мемлекетіміз барлық азаматтың құқығы мен бостандығын, ар-намысын табандылықпен қорғай береді.

Шымкентте Нұрай есімді бойжеткеннің кісі қолынан қаза болуы бүкіл елді дүрліктірді. Ұлттық құрылтайға осы оқиға бойынша 130-дан астам өтініш келіп түсті. Күдіктінің Нұрайды аңдып, маза бермей, қоқан-лоқы көрсеткені анықталып отыр. Ақыры, мұның арты адам өліміне әкеп соқтырды. Осыған байланысты Ішкі істер министрiне Шымкент қалалық департаментінің әрекетіне құқықтық баға беруді тапсырдым. Бас прокурор да бұл мәселені мұқият тексереді. Қыз алып қашу – адам ұрлау деген сөз, бұл – ұлтымыздың беделіне нұқсан келтіретін өрескел, жабайы қылмыс. Ондай қатігездікке ешқашан жол беруге болмайды.

Жыл өткен сайын халықтың сана-сезімі өсіп, қоғамда азаматтық жауапкершілік деңгейі артып келеді. Заңнамалық өзгерістер де соған сай болуы өте маңызды. Заң мен тәртіп – бәріне ортақ. Еліміздің әрбір азаматы заң талаптарын бұлжытпай орындауға тиіс.

Құрметті Ұлттық құрылтай мүшелері!

Кез келген мемлекеттің күші – халықта. Азаматтарымыздың жасампаздық қуатының арқасында еліміз кез келген кедергі мен тосқауылға қарсы тұрып, орасан зор табысқа жетеріне кәміл сенемін. Өздеріңіз білесіздер, мен түрлі жоспарлар құрып, стратегиялар жасауды құптай бермеймін. Себебі бос қиялға беріліп, құрғақ уәде беруге түбегейлі қарсымын. Болашаққа бағдар жасап, жоспар құрғанда өмірге шынайы көзқараспен қараған жөн деп санаймын. Біз өте қауырт дәуірге қадам бастық. Бұл адамдардың үйреншікті өмір салтын бұзады, сана-сезімін өзгертеді. Цифрландыру мен жасанды интеллект түбегейлі жаңа орта қалыптастырады. Онда әбден орнығып қалғандай көрінетін ұғымдар мен тәжірибелерге мүлдем орын жоқ. Жаһандық цифрлық экономика дәуірінде мемлекеттердегі халық саны бұрынғыдай аса маңызды болмай қалатын сияқты. Жасанды интеллект заманына бейімделе білген, соған қарап тіршілігін түзген, тіпті, жаңа үдерістерге нақты әрі белсене қатысқан елдер ғана табысқа жетпек. Сондықтан Қазақстан цифрландыру ісін қарқынды дамытып, жеке және қоғамдық өмірдің барлық саласына жасанды интеллектті енгізе бастады.

Біз білім, ғылым және жоғары технология саласына қомақты инвестиция салатын болдық. Себебі адам капиталының сапасын арттыру – айрықша маңызды міндет. Бұл, әсіресе, ел дамуының қазіргідей тарихи, бетбұрысты кезеңінде халқымыздың болашағына тікелей әсерін тигізеді. Ең бастысы – бұл жоспарлар жұртты құр уәдемен жарылқайтын тұсаукесер рәсімдері мен форумдардың көлеңкесінде қалып қоймауы керек. Біз пир-акциялар мен көз алдайтын жалған ілгерілеуге емес, нақты жетістікке ұмтылуымыз қажет.

Цифрландыру және жасанды интеллект жылын сән қуып, ұрандау үшін жариялаған жоқпыз. Бұл шешім бүкіл мемлекеттік аппаратқа нақты міндет жүктеп отыр. Бұл – стратегиялық міндет. Сондықтан мемлекет үшін айрықша маңызды осы міндетті орындауға қатысты талап та өте жоғары болмақ. Бұл бағыттағы жұмыстың нәтижесі нақты әрі көзге көрінетін көрсеткіштермен өлшенуге тиіс. Атап айтқанда, шешім қабылдау мерзімін қысқартуға, еңбек өнімділігін арттыруға және қызмет сапасын жақсартуға оң ықпал етуі керек.

Дегенмен, басқару ісінде белең алған берекесіздікті озық технологиялар өз бетімен жойып жібере алмайды. Мұны жете түсінген абзал. Жұмыс әуел бастан дұрыс жолға қойылмаса, бірін-бірі қайталайтын міндеттер көбейіп, қағаз-бастылық шаруаға кедергі келтіре берсе, жасанды интеллектің енгізу арқылы бәрін әп-сәтте жөнге келтіремін деу – бос әурешілік. Сондықтан цифрлық өзгерістер стратегиясын жүзеге асыру үшін алдымен басқару жүйесін реттеп алу қажет. Осыған орай, шұғыл міндет туындап отыр: мемлекеттік сектордағы жұмысты ұйымдастыру мәдениетін жақсартып, оған басқару саласындағы озық тәжірибелер мен құзыреттерді енгізу керек. Цифрлық шешімдердің және жасанды интеллект технологиясының көмегімен барлық саладағы мемлекеттік басқару ісінің сапасын арттыруға мол мүмкіндік бар. Соны дұрыс пайдаланған жөн.

Жоғары технологияға негізделген, энергияны көп қажет етпейтін жаңа экономика құру үшін, ең алдымен, мықты инфрақұрылым қалыптастыру қажет. Логистика саласында алдымен көрінген жерге қойма салынып, содан кейін ғана оған аса маңызды инженерлік жүйелер тартылып жатады. Осындай қателіктерге жол бермеу керек. Оның үстіне, мұндай нысандар бәріне бірінғай

талаптарға сай келе бермейді. Соның салдарынан шығын көбейіп, ауқымды жұмыстың мән-маңызы жоғалады. Бұл – басқару ісіндегі сауатсыздықтың көрінісі. Сондықтан мұқият ойластырылған әрі ортақ ұстаным болуы қажет. Барлық IT инфрақұрылымның сенімді, үздіксіз жұмыс істеуін қамтамасыз ететін қуатты дата орталықтар салуға арналған арнайы аймақтарды алдын-ала анықтап алу керек. Деректерді талдау орталықтарын дәл сондай жерлерге салу қажет. Мұндай орталықтарда қуат көздері, қауіпсіздікті қамтамасыз ету және салқындату жүйесі болуға тиіс.

Үкімет Павлодар облысының әкімдігімен бірге Екібастұз бассейнінің энергетикалық қуатын пайдалана отырып, «Деректерді өңдеу орталығы алқабы» жасауды жоспарлап отыр. Бастама жаман емес, оның қаншалықты табысты жүзеге асырылатынын көре жатармыз.

Біз атом стансаларының құрылысы аяқталғанын күтпей-ақ, жаңа қуат көздерін іске қосуды қолға алуымыз керек. Сондай-ақ дата-орталықтар металлургия комбинаттары сияқты көп мөлшерде энергия тұтынатынын қаперде ұстаған жөн. Сол себепті, қуат көздерінің жеткілікті болуын қамтамасыз ету мемлекеттік саясаттың аса маңызды бөлігі ретінде қарастырылуға тиіс. Қазақстанда 123,1 миллиард киловатт-сағат көлемінде электр қуаты өндіріледі. Барлық жоспарымызды табысты орындауға бұл жеткіліксіз. Мен мұны Қауіпсіздік Кеңесінің жанында өткен отырысында нақты атап өттім. Басқаша айтсақ, біз еліміздің әлемдік бәсекедегі артықшылықтарын тиімді пайдалана алмай отырмыз.

Қазақстанның 33 миллиард тоннаға жуықтайтын орасан зор көмір қоры бар. Қазіргідей қарқынмен өндіре берсек те, көмірдің қоры 300 жылға жетеді. Елімізде жыл сайын 110 миллион тоннадан астам көмір өндіріледі. Бұл көрсеткіш бойынша әлемде алдыңғы қатардағы мемлекеттердің қатарына кіреміз. Көмір – біздің стратегиялық активіміз. Оның қоршаған ортаға зиянын түгел жоятын заманауи технологияны қолданып, көмірді толық пайдалану керек. Президент Трамп «Маған жел емес, көмір ұнайды» деп дұрыс айтады. Мұнда ақиқат бар. Көмірмен қуат өндіру ісіне Ұлттық жоба мәртебесі берілуі тиіс. Үкіметке Ұлттық жобаны әзірлеп, 20 наурызға дейін қабылдауды тапсырамын.

Көкшетау, Семей және Өскемен қалаларындағы жылу электр орталықтарының құрылысын тездету қажет. Оның қай-қайсысы да – маңызды жобалар. Бұл мәселе шешімін таппай, тым созбалаңға түсіп кеткенін мойындау керек. Ал жұрт-шылық оны асыға күтіп отыр. Мен Үкімет пен «Самұрық-Қазына» қорының жұмысына сын-ескертпе айтамын.

Құрчатовтағы электр станциясы мен Екібастұздағы 2-ГРЭС-тің қосымша энергоблоктарын уақтылы іске қосу, 3-ГРЭС-тің құрылысын бастау қажет. Энергетика жүйесінің орнықты болуын қамтамасыз ету үшін теңгерімді қуат көздерін тезірек іске қосу қажет. Бұл – ең алдымен газдан қуат өндіруге қатысты мәселе. Жаңа кен орындарын іздеу арқылы табиғи газ өндіру ісінің әлеуетін арттыру керек. Өкінішке қарай, көгілдір отын өндірісі экономикамыздың күн өткен сайын өсіп бара жатқан сұранысын өтей алмай келеді. Былтырдың өзінде тауарлы газ импорты 18 пайызға өсіп, 4,5 миллиард текше метрге жетті. Соған қарамастан, жаңа газ кеніштерін ашу жұмыстары өте баяу жүріп жатыр. Бұл – тиімсіз жоспарлаудың тікелей салдары. Қазіргі ерекше жағдайда бұған мүлдем жол беруге болмайды. Мен QazaqGaz басшылығына жеке қаражат есебінен және инвесторларды тарту арқылы болашағы зор учаскелерді игеруге кірісуді тапсырдым.

Үкімет «Самұрық-Қазына» қорымен бірге геологиялық барлау жұмыстарын жандандырып, жаңа көмірсүтегі кеніштерінің игерілуін қамтамасыз етуге тиіс. Газ өңдеуге қатысты ірі жобалардың дер кезінде іске қосылуын қатаң бақылауға алған жөн. Бізге құр ниетті ғана танытатын құжаттар емес, нақты нәтижелер керек.

Энергетика жүйесінің тұрақтылығын қамтамасыз ететін тағы бір маңызды резерв – еліміздің су ресурстары. Оның әлеуеті тиісті деңгейде пайдаланылмай отыр. Ашығын айтсақ, осы аса маңызды бағыттағы жұмыстар бей-берекет жүргізіліп жатыр. Еліміздің қолда бар су қорына шұғыл түрде нақты бағалау жасаған жөн. Өйткені кеңес заманынан қалған мәліметтер әлдеқашан ескірі. Ғылым академиясындағы ғалымдарымыз қайда? Олар неліктен осы уақытқа дейін еліміздің су қорына қатысты баға бермеген? Қазақстанның су-энергетика ресурстарын шынайы көрсететін карта әзірлеу қажет.

Уақыт күтіп тұрмайды. Бұл құжаттарды әзірлеу жұмыстары гидроэнергетиканы жедел дамытуға кедергі болмауға тиіс. Үкімет пен «Самұрық-Қазына» қоры кейбір гидротехникалық нысандардың тиімділігін арттыру үшін оны сенімгерлік басқаруға беру мәселесін шешуі қажет.

Көлік-логистика кешеніне де баса назар аудару

керек. Оны дұрыс дамытпасақ, ел экономикасын тұрақты өсіру мүмкін емес. Қазақстанның орасан зор транзиттік әлеуеті бар. Алайда, осы әлеуетті толық пайдалану үшін қыруар шаруа атқару керек.

Елімізде қызу жұмыс қолға алынды. Мыңдаған шақырымдық автокөлік жолдары мен темір жолдар салынып, жөнделіп жатыр. Басты бағыттардың талапқа сай емес тұстары ретке келтірілуде. Вокзалдар, теңіз және әуе порттары, сондай-ақ құрғақ порттар жаңғыртылып, кей жерде жаңадан салынып жатыр. Мультимодальды тасымал түрі де дамып келеді.

Автокөлік тасымалы саласы да аса маңызды. Елдегі автокөлік жолдарын халықаралық стандарттарға сай жаңғырту – айрықша маңызды міндет. Бұл, біріншіден, Қазақстанның батыс пен шығыс арасындағы транзит дәлізі ретіндегі рөлін арттыра түседі. Екіншіден, облыстар арасындағы көлік байланысын барынша жақсартары.

Жақында Қызылорда – Жезқазған жолының Қызылордаға тиесілі бөлігі салынып бітті. Жыл соңына дейін Ұлытау облысындағы бөлігінде көлік қозғалысы толық ашылады. Жолдың жалпы ұзындығы – шамамен 400 шақырым.

Ең бастысы, биыл елімізде бұрын-соңды болмаған ауқымды инфрақұрылымдық жобалар басталады. «Батыс Қытай – Батыс Еуропа» – Қазақстандағы ең негізгі жолдың бірі. Алайда, оның Қызылорда – Ақтөбе арасындағы бөлігі – тар, көлік апаттары жиі болып жатады. Мен осыған дейін бұл жолды кеңейту туралы тапсырма бердім. Биыл осы бағытта 4 жолақты жаңа күре жолдың құрылысы басталады.

Қазіргі жолдың көбі облыстардың ішкі жолы болып қала береді. Сондай-ақ мен былтырғы Жолдауымда «Бейнеу – Сексеуіл» жолының құрылысын тездетуді тапсырғанымды білесіздер. Ондағы жұмыстар да был басталмақ. Жоба жүзеге асқан соң «Орта дәліздің» қашықтығы 900 шақырымға қысқарады, яғни Ақтау, Құрық порттарына тура жол ашылады. Қарағанды – Жезқазған бағытындағы жол талай жылдан бері тозып тұр. Биыл ескі жолдың қапталына екі жолақты жаңа жол салуға кірісеміз. Кейін ескі жолды да жаңғыртып, төрт жолақ ету жоспарлана. Бұдан бөлек, Сарыағаш маңындағы көлік қозғалысы да өте тығыз. Сондықтан осы жылы «Сарыағаш айналма жолының» құрылысы қолға алынады. Барлық жұмыстың сапалы әрі уақтылы орындалуын тікелей бақылауда ұстайтын боламын. Себебі бұл жобалар Қазақстанның халықаралық көлік-логистика орталығы ретіндегі әлеуетін мейлінше нығайта түседі.

Автокөлік жолдарымен қатар темір жол инфрақұрылымын да кеңейтіп, жақсарту жұмысын жалғастырған жөн. Бұл – тасымал жолдарының өзара байланысы тұрғысынан алғанда өте маңызды мәселе. Былтыр «Достық – Мойынты» теміржолының екінші желісі іске қосылды. Алматыны айналып өтетін теміржол құрылысы аяқталды. Мұның бәрі еліміздің транзиттік әлеуетін айтарлықтай көтерді. Биыл «Қызыл-жар – Мойынты» және «Дарбаза – Мақтаарал» теміржол желілері салынады. Сондай-ақ «Алтынкөл – Жетіген» және «Жезқазған – Сексеуіл» бағыттары бойынша теміржол учаскелері жаңғыртылады.

Әуе жолдарын дамыту ісі Қазақстан үшін өте маңызды. Жаңа халықаралық рейстерді іске қосу қажет. Бұл – экономикалық мәселе ғана емес, азаматтары әлемді емін-еркін аралайтын ашық қоғамы бар мемлекет екенімізді білдіретін қадам. Еліміздің аумағында оннан астам халықаралық көлік дәлізі бар. Бұл – оң үрдіс, оны барынша дамыту керек. Дәл осы кезде Қазақстан өзін халықаралық көлік-транзит дәлізі ретінде танытуға тиіс. Жаһандық логистика картасынан лайықты орнымызды иелену үшін жүйелі жұмыс және айқын іс-қимыл стратегиясы керек.

Үкіметке авиация саласында, соның ішінде әуемен жүк тасымалдау ісінде нақты нәтижеге жету міндеті жүктелді. Менінше, еліміздің әлі күнге дейін Еуразияның әуемен жүк тасымалдайтын орталығы бола алмай отырғаны – кешірілмейтін қателік, қарапайым тілмен айтсақ, бұл – нағыз абсурд. Үкімет жүк тасымалдайтын мемлекеттік әуе компаниясын құру барысында қате шешім қабылдады. Неге екені белгісіз, бұл міндетті «Қазақстан темір жолы» компаниясына жүктеді. Егер Үкімет тапсырманы орындауға қауқарсыз болса, бұл жұмысты жеке құрылымдарға өткізіп беріңіздер.

Таяуда өткен кеңейтілген кеңесте авиаотынның қымбаттығы осы саланың дамуына кедергі болып отырғаны айтылды. Оның бағасы тым қымбат, көрші елдердің әуежайларындағы бағамен бәсекелесе алмайды. Өзіміз 100 миллион тонна көлемінде шикі мұнай өндіретін ел бола тұра, қара алтыны жоқ мемлекеттермен авиакеросин бағасы жағынан таласқа түсе алмай отырмыз. Бұл ақылға сыймайды ғой?! Осы ретте, еліміздегі танымал экономистерге де, энергетиктерге де айтар қатаң сын-ескертпем бар. Қадрлық шешім қабылдау қажет болуы да мүмкін.

Біздің басты стратегиялық мақсатымыз – экономиканың сапалы өсу қарқынын бәсеңдетпеу. Сол үшін инфляцияны төмендетуге қатысты жұмыстар қолға алынды, жаңа инвестициялық кезең басталғаны жарияланды. Басқа да шешімдер қабылданды. Экономика және бизнес саласы жаңа салық режиміне көшіп жатыр. Үкімет пен жергілікті атқарушы органдар фискалдық жүйедегі өзгерістің елді дүрліктірмей, бірқалыпты жүзеге асырылуын қамтамасыз етуге міндетті. Салық кодексінің қолдануға қатысты жұртшылықтың ойға қонымды, сындарлы ұсыныстарын мұқият зерделеу керек. Қажет болса, түзетулер енгізген жөн. Түптің түбінде Салық кодексі қасиетті кітап емес.

Қоғамда өзгерістер жасаған кезде халықпен тиімді байланыс орнату аса маңызды. Азаматтардың өтініштеріне қатысты жүйелі жұмыс жүргізу халықтың тыныс-тіршілігінен хабардар болып, олардың талап-тілегіне уақтылы жауап беруге жол ашады.

Соңғы кезде маған жекеменшік мектептерді

қаржыландыру тәсіліне қатысты шағымдар жиі келіп түсетін болды. Жуырда «Turkistan» газетіне берген сұхбатымда мен бұған қатысты өз ұстанымымды айттым. Білім саласын мемлекет тарапынан қаржыландырудың қазіргі тәртібі бұрмаланған. Бұл олқылықты уақыт оздырмай түзету қажет. Жекеменшік мектептерге жүргізілген аудит нәтижесінде заңсыз және негізсіз шығындарға байланысты құқық бұзушылықтар анықталды. Бұл түйткіл жан басына сәйкес қаржыландыру жүйесінің осалдығынан туындап отыр.

Үкіметке білім беру саласындағы мемлекеттік қаржыландыру жүйесін шұғыл түрде реформалау жүктелді. Қаржыландырудың нақты критерийлерін әзірлеу керек. Осы орайда, орта білім беру жүйесін дамыту ісінде бизнес саласы маңызды рөл атқаратынын ескерген жөн.

Мұндай, тіпті бұдан да зор мәселелер денсаулық сақтау саласында да туындап отыр. Әлеуметтік медициналық сақтандыру қорының жұмысын жан-жақты тексеру барысында көптеген заң бұзушылықтар мен қызмет бабын асыра пайдалану жайттары анықталды. Мемлекеттен қыруар қаржы жымқыру үшін көпе-көрнеу жалған деректер ұсынылған, өтірік мәліметтер енгізілген.

Бүкіл ел экономикамызды өркендетіп, инфрақұрылым жобаларын жүзеге асыру үшін бар күш-жігерін жұмылдырып, денсаулық сақтау саласын дамытуға қаржысын жұмсап жатса, әлеуметтік салаға бөлінген орасан зор қаражат талан-таражға түседі. Медицина саласын дамытуға мемлекет 2024-2025 жылдардың өзінде 7,8 триллион теңге бөлді емес пе?! Түсінікті болуы үшін айтайын, бұл – 15,5 миллиард доллар деген сөз.

Мемлекеттің білім беру және денсаулық сақтау саласына жұмсап жатқан қаржысы, ең алдымен, азаматтарымыздың тұрмыс сапасын арттыруға арналатынын және Әділетті Қазақстанды құру стратегиясымен ұштасып жатқанын түсінген абзал.

Құқық қорғау органдарына сыбайлас жемқорлықтың қитұрқы амал-айласын тауып, пайдаға кенеліп жатқандарды анықтау тапсырылды. Мен Үкіметтің Әлеуметтік медициналық сақтандыру қорын Қаржы министрлігіне беру туралы шешімін қолдаймын. Әлеуметтік сала басшыларының біліксіздігі мен мемлекет мүддесіне немқұрайлы қарауының салдарынан Қорда осындай жағдай орын алып отыр. Бұл жағдайда патриотизм туралы сөз қозғаудың өзі артық. Сондықтан шенеуніктер адал болуға тиіс деген талап жалпы мемлекеттік ауқымдағы өзекті міндет болып қала береді.

Шектен шыққан алаяқтар ұлттық қауіпсіздігімізге шындап қатер төндіруге айналды. Медициналық сақтандыру қорында қолмақты қаржы қолды болса, сол уақытта «Жедел жәрдем» қызметкерлері мен фельдшерлер алаяқтардың арбауымен наразылық акциясына шығады, әлеуметтік талаптар қояды.

Біздің азаматтарымыз алаяқтардың құрбаны болып жатыр. Көптеген адам адал еңбекпен тапқан табысынан айырылуда. Алдауға сеніп, қылмыстық қаржы операцияларының қақпанына түсіп жатыр. Әлемде иммиграциялық алаяқтық та қатты ұшығып тұр. Еуропа мен АҚШ-та не болып жатқанын баршаңыз көріп-біліп отырсыздар. Бұл мәселе біздің еліміз үшін де өзекті. Себебі уақыт өткен сайын Қазақстан шетелдіктердің жұмыс істеуіне және тұрақтап қалуына қолайлы елге айналып келеді. Құқық қорғау органдары Қазақстан аумағында шетелдіктердің тұрақты тұруын заңдастыру үшін заңсыз құжат әперумен айналысқан алаяқтардың қылмысын әшкереледі.

Экономикалық немесе әлеуметтік саладағы алаяқтық қылмыстарға қарсы күресті күшейту қажет. Сондай-ақ ұсақ бұзақылардан, вандалдар мен ұрылардан бастап, ұйымдасқан қылмыстық топ мүшелеріне және қоғамның тыныштығын бұзғысы келетін арандатушыларға дейін, қысқасы, заң мен тәртіпті бұзғандардың бәрін батыл түрде жауапкершілікке тарту қажет. Бұл – өте өзекті әрі ең басты міндеттің бірі.

Цифрландыру үдерісі барлық жерде жаппай жүргізіледі. Сондықтан дербес деректерді заңнамалық тұрғыдан қорғауға, азаматтардың қаңқалық және цифрлық сауатын арттыруға ерекше көңіл бөлу керек.

Тағы бір өзекті мәселе – халықаралық ахуал шиеленісіп тұрған заманда стратегиялық экономикалық серіктестерімізбен тиімді байланыс орнату. Біздің ұстанымымыз айқын: Қазақстан экономикалық интеграцияны қолдайды, осы үдеріске белсене атсалысады. Бірақ бұл ықпалдастық біздің мүддеміз тұрғысынан қарағанда әділ болуы керек. Биыл Қазақстан Еуразиялық экономикалық одаққа төрағалық етеді. Біз еуразиялық ықпалдастықтың тиімділігін арттыру үшін жасанды интеллектіні енгізу мәселесіне басымдық береміз. Саудадағы кедергілерді жою, негізсіз протекционизмге қарсы күресу жұмыстары жалғаса береді. Мәселен, еліміздің ауыл шаруашылығы өнімдерін өңдеу саласы орынсыз қысымға ұшырап отырғанын қалыпты жағдай деуге болмайды. Еуразиялық экономикалық одақ құрамындағы мемлекеттердің субсидия берілетін өнімдері көбейіп кеткендіктен, отандық тағам өнеркәсібінің өкілдері өнім өндіруді азайтуға мәжбүр. Ал бұл – біз үшін азық-түлік қауіпсіздігінің мәселесі. Сондықтан интеграцияның әділ жүргізілуі қажет екенін айтып отырмын.

Үкімет ұлт мүддесін қорғау үшін барынша белсенді жұмыс істеуге тиіс. Тараптардың мүддесі әділ ескерілетін орта тұсты тауып, Қазақстанның ұстанымын дәйекті, кәсіби түрде қорғау қажет. Сонда ғана экономикамызды халықаралық нарықтағы бәсекеге барынша қабілетті ете аламыз.

Қымбатты жиынға қатысушылар!

Біз мүлде жаңа құбылыстардың пайда болғанына куә болып отырмыз. Өзіміз де, кейінгі ұрпақ та бұған бейімделуіне тура келеді. Басқаша

айтсақ, бұрын мүмкін еместей немесе адам сенгісіз көрінетін нәрселер қазір қалыпты жағдайға айналада. Халықаралық құқық көз алдымызда қадір-қасиетінен айрылып жатыр. Дүние жүзінде сенім дағдарысы күшейе түсті. Әлемде әскери шығындар рекордтық деңгейге жетіп, үш триллион долларға жуықтады. 2035 жылға қарай бұл көрсеткіш тағы еселеп өсуі мүмкін.

Күн өткен сайын өрши түскен милитаризация халықаралық қоғамның әлемде әділ тәртіп құруға бағытталған күш-жігерін жоққа шығарып жатыр. Осындай күрделі жағдайда сыртқы саясаттың мән-маңызы арта түседі. Ол барынша теңгерімді болып, мемлекеттің стратегиялық мүддесін қорғауға және ілгерілетуге бағытталуы керек.

Жалпы, дипломатияда бұрыс шешімнің салдары өте ауыр болады. Мемлекеттің ұзақ мерзімге арналған мүдделеріне орын толмас нұқсан келуі ықтимал. Бізге бұл жағдай жақсы таныс. Экономика саласында бір жоспарды немесе тұжырымдаманы басқа бір бағдарламалық құжатпен алмастыруға болады. Ал халықаралық шарттарға қол қойған соң одан бас тарта алмайсыз. Айтылған сөз – атылған оқ!

Біз дипломатияны халықаралық қактығыс пен дау-дамайға апаратын жол емес, мәмілеге, келісімге келудің еш баламасы жоқ, ең маңызды құралы деп білеміз. Кәсіби ұстаным мен шынайы ниет болса, кез келген қактығыстың түйінін тарқатуға болады.

Мен Ибраһим келісімдеріне қосылу туралы шешім қабылдадым. Президент Трамп тарихтың астарын және қазіргі саяси ахуалды терең түсіне отырып жасаған мұндай келісімдер дипломатиялық инновация деуге болады. Ол Таяу Шығыста бейбітшілікті мықтап орнатуға арналған Ибраһим келісімдеріне қосылу жөніндегі шешімінің дұрыс екеніне сенімді және оны жүзеге асыруға бар күшін салады. Бұл келісімнің түпкі мәнін түсіну үшін оның атауына назар аударуымыз керек. Авраам, яғни, Ибраһим дін тарихында иудайизм, христиан және ислам діндеріне ортақ пайғамбар болып есептеледі.

Еліміз бүкіл адамзатты біріктіретін құндылықтарға арқа сүйеуге тиіс. Біз түрлі халықтар мен дін өкілдері арасында татулық болғанын қалаймыз. Сол себепті, осы келісімге қосылғанымыздың мән-мағынасы ерекше, бұл шешім еліміздің халықаралық беделіне оң серпін береді. Қазақстан – жауапкершілігі жоғары «орта дәржава» және жер көлемі бойынша ислам әлеміндегі аса ірі мемлекет. Біз баршаға түсінікті, яғни ақылға қонымды және әділ саясатты жақтаймыз, осы ұстанымды әрдайым сақтаймыз. Сыртқы саясаттағы іс-әрекетіміздің бәрі бір ғана мақсатты көздейді. Ең бастысы, Қазақстанның жерінің тұтастығын, қауіпсіздігі мен егемендігін қамтамасыз етуіміз керек. Қазақ мемлекетінің басшысы ретінде мен үшін Тәуелсіздік – бәрінен қымбат! Бұл – мерейтой кезіндегі ұран емес, қазіргі дүрбелеңге толы заманда ұлттық стратегиямыздың негізгі қағидасы. Мен «Тәуелсіздік дегеніміз – ең алдымен, жалпыұлттық бірлік пен келісім» екенін үнемі айтып жүрмін. Біз ел бірлігін сақтап, өсіп-өркендеген, абырой-беделі

жоғары әрі қуатты мемлекет құруды басты міндетіміз деп санауымыз қажет. Осы мақсатқа стратегиялық тұрғыдан қарап, парасатты, дана халық екенімізді көрсетуіміз керек.

Бұрын да айтқам, қазір де атап өткім келеді: біз «тарихи жарақат алған» ұлт психологиясынан біржола арылуымыз керек. Басқа түскен қайғы-қасіреттің бәрін өзге халықтардан көру, ұлтымыздың маңдайына жазылған ашы тағдыр туралы бітпейтін пікірталастар жүргізу – кешегі күнмен өмір сүру деген сөз.

Бүкіл әлем өзгеріп жатыр, бізге де өзгеретін уақыт келді. Біз – болашағы жарқын, жолы ашық жас мемлекетпіз. Сондықтан уақыт көшінен қалмай, тек алға қарай жүруіміз керек.

Әлем барлық салада бірдей үлкен өзгеріске ұшырайды. Саясат пен экономикадан бастап, климат пен технологияға дейін, бәрі өзгереді. Мұндай жағдайда біз де батыл әрі тосын инновациялық шешім қабылдай білуіміз, еш нәрседен қорықауымыз керек. Мен Үкімет мүшелеріне «Егер әлдекімнен немесе әлденеден қорықсаныздар, маған қызметтік хат жазыңыздар. Егер сіздер қабылдаған шешімнің, із болмаса ұсыныстың пайдалы болатынын байқасам, оң резолюция қоямын. Бүкіл жауапкершілікті өзіме аламын» деп ескерттім. Осы үндеуді, ең алдымен, мемлекеттік қызметшілерге, кәсіпкерлер мен ғалымдарға қарата айтып отырмын. Үлкен әрі түбегейлі өзгерістер уақыты келе жатыр, тіпті, басталып кетті деуге болады. Еліміз жаңа тарихи әлемнен лайықты орнын иеленуі қажет.

Қымбатты достар!

Биыл Қазақстанның келешегіне тікелей ықпал ететін аса маңызды жыл болады. Мен мұны

жақында «Turkistan» газетіне берген сұхбатымда атап өттім. Еліміз ауқымды саяси жаңғырудың жаңа кезеңіне қадам басқалы тұр. Алдағы парламенттік реформа осы өзгерістердің өзегі болатыны анық.

Жолдауымда бір палаталы Парламент құру туралы бастама көтергенімді білесіздер. Бұл аса маңызды мәселе қоғамда кеңінен талқыланды. Мен былтыр 8 қазанда Парламенттік реформа жөніндегі жұмыс тобын құру туралы өкімге қол қойдым. Оның құрамына белгілі заңгерлер, сарапшылар, саяси партиялар мен қоғамдық ұйымдардың өкілдері кірді. Елдік іске бей-жай қарамайтын басқа да азаматтарымыздың бұл талқылауға қатысуы өте маңызды. Сондықтан e-Ötinish платформасы мен Egov порталында «Парламенттік реформа» деген арнайы бөлім ашылды. Азаматтарымыз осы мәселеге қатысты өздерінің ой-пікірін білдіріп, ұсыныстарын жолдады. Жұмыс тобы келіп түскен ұсыныстарды жинақтап, зерделеп, парламенттік реформаны барлық жағынан қарастырды, өте маңызды жұмыс атқарды. Бұл бағыттағы шаруаның бәрін өзім тікелей бақылауда ұстадым. Былтыр қазан айының ортасында Жұмыс тобының алғашқы отырысын өткіздім. Желтоқсанның 2-сі және 29-ы күндері тағы екі жиын болды. Жаңа жылдан бері Жұмыс тобының мүшелері 3 рет бас қосты. Соңғы отырыс күні кеше ғана Құрылтай қарсаңында өтті.

Бір сөзбен, конституциялық реформа туралы қызу талқылаулар жарты жылға жуық уақыт бойы жүріп жатыр. Бір палаталы Парламентке көшу туралы бастаманы халық қолдап отыр десек, ешқандай қате болмас. Қоғамдық пікірді білу үшін тұрақты түрде жүргізілген сауалнамалар және жұмыс тобының қортындысы да осы пайымға келіп тоғысады. Депутаттар мен партия фракцияларының жетекшілері жақында аймақтарды аралап, сайлаушылармен кездесіп қайтты. Олар халықтың осы бастамадан хабардар екенін және реформаны қолдап отырғанын айтуға. Бұл жерде қандай да бір пікір қайшылығы жоқ.

Жалпы бағыт-бағдарымыз – айқын. Алдағы өзгерістерге қатысты ортақ мәміле бар. Жұмыс тобы барлығын жан-жақты сараптай отырып, нақты пайымдары мен ұсыныстарын ортаға салды. Негізгі пікірталас «Жаңа Парламент қандай болады, неше депутаттан тұрады? Құрылымы қандай болады және қалай жұмыс істейді?» деген сауалдар жөнінде өрбіді. Бұл терең зерделеп, жан-жақты сараптап, өлшеп, байыппен түпкілікті шешім қабылдайтын аса маңызды, тіпті, шешуші мәселе болды дер едім.

Қазір мен Ұлттық құрылтайдың төрінен сіздерге Жұмыс тобында талқыланған негізгі ұсыныстарды таныстырғым келеді. Ең алдымен, болашақ Парламенттің атауы бойынша пікірімді айтсам. Қысқаша айтқанда, Құрылтай деген атауды беру керек деп сенемін. Құрылтайдың тарихи аясы да, мағынасы да халқымызға түсінікті, жақын. Құрылтай отырыстарын жаңғырту бастамасын мен өзім 2022 жылы көтердім. Бұл баяндаманың басында Құрылтай жұмысының тиімділігі мен пайдасына ден қойдым. Жалпы,

еліміздің саяси жүйесінде Құрылтай атауын аса маңызды мемлекеттік институттың символы ретінде сақтап қалуымыз керек деп ойлаймын. Ал депутаттар санына келсек, бұл мәселе де қызу пікірталас туғызды. Ең көп пікір қайшылығы осы мәселеге қатысты болды. Бірінші тарап еліміздегі халық санына қарай пропорционалды уәкілдік идеясын ұсынды. Екінші тарап депутат санын 500-ге дейін арттыру қажет деді. Біздің негізгі мақсатымыз – шын мәнінде тиімді әрі кәсіби Парламент құру. Жаңа заң шығарушы орган елдегі ауқымды өзгерістерге заңнамалық тұрғыда барынша қолдау көрсетуге тиіс. Әлемдегі озық тәжірибелерге қарасақ, бұл үшін депутат санын көбейтудің еш қажеті жоқ. Сондықтан, мәселе – қанда емес, сапада! Ең бастысы, Парламентте нағыз отаншыл азаматтар – білікті мамандар отыруға тиіс!

Жұмыс тобы азаматтардың ұсыныстарын мұқият зерделеп, қызу талқылады. Ақыр соңында Парламенттің мандат саны 145 болуы керек деген байламға келді. Жаңа Парламентте Төрағаның үш орынбасары болуы мүмкін. Ал комитет саны 8-ден аспауы керек.

Ұсыныстардың екінші бөлігі Парламенттің негізгі мемлекеттік органдардың құрамын жасақтау ісіндегі құзыреті туралы болды. Қазіргі Конституцияға сәйкес Конституциялық соттың, Жоғары аудиторлық палатаның және Орталық сайлау комиссиясының құрамын жасақтау құзыреті Мәжіліс, Сенат және Президент арасында теңдей бөлінген. Енді осы маңызды мемлекеттік құрылымдардың барлық мүшесі Парламенттің келісімімен ғана тағайындалуы қажет деген ұсыныс айтылды. Бұған қоса, Президенттің ұсынысы бойынша Жоғарғы соттың барлық су-

БЕСІНШІ ҚҰРЫЛТАЙ: ҰТЫМДЫ ҰСЫНЫС ПЕН ПАЙЫМДЫ ПІКІР

дыларын сайлау құзыретін жоғары өкілді орган депутаттарына беру ұсынылды. Бұл – билік тармақтары арасындағы тежемелік тепе-теңдік жүйесін нығайту және ұлттық парламентаризмді дамыту жолындағы маңызды қадам.

Ұсыныстардың үшінші бөлігі жаңа Парламентті жасақтау тәртібі туралы болды. Депутаттар енді пропорционалдық жүйе қағидатымен сайланады. Мұндай тәсіл саяси партиялардың институционалдық рөлін күшейтеді. Сондай-ақ олардың қоғам алдындағы жауапкершілігін арттырады. Кейбір партиялар Парламентпен қатар барлық деңгейдегі мәслихаттарды пропорционалды жүйемен жасақтауды ұсынғанын білемін. Бірақ аймақтарда мажоритарлық жүйені сақтап қалу керек деп ойлаймын. Еліміздің өңірлерінде жергілікті азаматтардың дауыстары, пікірлері жақсы естілуі қажет. Бұл – мен үшін айқын ұстаным.

Талқылау кезінде маған Парламенттегі Президент квотасын қалдыру керек деген ұсыныс айтылды. Бірақ мен жаңа Парламент ешкімнің қамқорлығына, қадағалауына мұқтаж емес екеніне сенімдімін. Депутаттардың ішінде арнайы тағайындалған «таңдаулы тұлғалар» болмауы керек. Олар бәріне бірдей, ортақ тәртіппен сайлануға тиіс. Соған сәйкес Қазақстан халқы Ассамблеясының арнайы квотасы да алынып тасталады. Осы ұстаныммен жастарға, әйелдер мен ерекше қажеттілігі бар азаматтарға арналған квотаны қоса алып тастауды ұсынғандар болды. Бірақ бұл мүлде басқа мәселе. Бұл квота – әлеуметтік әділдік қағидатының айқын көрінісі, сондай-ақ еліміздегі барлық қоғамдық-саяси өкілдерді ескеретін маңызды талап. Сол себепті, осы квоталарды өзгеріссіз сақтап қалуды ұсынамын.

Бұған қоса, партиялардың Парламентке өту межесін қазіргі бес пайыздан жеті пайызға қайтару қажет деген пікір айтылды. Бұл ереже кезінде Ұлттық қоғамдық сенім кеңесінің бастамасымен қабылданған болатын. Бес жыл бұрын енгізілген осындай өзгерістер сайлау заңнамасын жақсартуға едәуір септігін тигізді. Межені төмендету арқылы Парламенттегі ірі саяси күштердің үстемдігін азайтып, партиялар арасындағы бәсеке күшейтуді мақсат тұтқан едік. Бүгінгі таңда осы норманың тиімділігіне көзіміз жетті. Ел тарихында алғаш рет Мәжіліске алты партияның өтуі – соның айқын дәлелі. Сондықтан мен бес пайыздық межені қалдырған жөн деп санаймын.

Ұсыныстардың төртінші бөлігі заң шығарушы органның жұмыс тәртібі мен рәсімдеріне қатысты болды. Жаңа Парламент депутаттарды бес жылға сайлау көзделіп отыр. Заң қабылдаудың үш кезеңнен тұратын процедураны ұсынылады. Депутаттар бірінші кезеңде заң жобасын жалпы мақұлдайды. Одан кейін өзгерістерді мақұлдайды, соңында заңды қабылдайды. Осылайша, біз Парламент қызметін түбегейлі қайта құру арқылы осыған дейін жүзеге асырылған саяси реформаларды одан әрі жалғастырамыз. Мемлекеттің институционалдық тұғырын нығайтып, «Күшті Президент – ықпалды Парламент – есеп беретін Үкімет» қағидатына сәйкес орнықты саяси жүйе қалыптастырамыз. Басты мақсатымыз да – осы. Билік институттарының жаңа құрылымы баршаға бірдей мүмкіндік беретін әділетті қоғам құрудың мызғымас негізі болмақ.

Түптеп келгенде, біз бір қоғам болып қолға алған Парламенттік реформа еліміздің әлеуетін арттыратын болады. Сонымен қатар әлеуметтік-экономикалық өзгерістердің қарқынын күшейтіп, сапасын жақсартып түседі. Мен Мемлекет басшысы ретінде бұған кәміл сенемін.

Мен реформалар қоғамның қажеттілігі мен мемлекеттің даму жоспарына сәйкес үздіксіз жалғаса беретін үдеріс екенін бұған дейін бірнеше рет айттым. Өзгеріс жасау мәселесі әбден пісіп-жетілгенін Жұмыс тобы аясында өткен талқылаулардың қорытындысынан анық байқауға болады. Біз заңгерлер мен сарапшылардан, қоғам белсенділерінен парламенттік реформаға қатысты бес жүзден астам ұсыныс алдық. Еліміздің жалпы конституциялық құрылымына қатысты ұсыныстар саны бұдан үш еседей көп болды. Оның ішінде Жұмыс тобының құзыретіне кірмесе де, нақты негіздемесі бар, мұқият қарастыруды қажет ететін мәселелер де болды. Мысалы, қоғамды өңірлер мен этномәдени бірлестіктер өкілдерінің мемлекеттік билік жүйесінде болуына қатысты жайттар алаңдатады. Бұл жайында депутат бүгін Пономарев баяндады. Мұның елеусіз қалдыруға болмайтын, маңызды мәселе екені сөзсіз. Сондықтан оған мемлекет мүддесін ескере отырып, зор жауапкершілікпен қарау қажет. Жоспарланған өзгерістің бәрі үйлесімді болып, бірін-бірі толықтырып отыруы керек, ешқашан өзара қайшылыққа әкеп соқтырмауға тиіс.

Қазақстандағы бірлік пен келісімнің бірегей үлгісі конституциялық қағидаттарға негізделген. Елімізде билік пен қоғам арасындағы қарым-қатынастың қалыптасқан дәстүрі бар. Менің мызғымас ұстанымым – осы құндылықтарды сақтап қана қоймай, нығайта түсу қажет.

Реформалардың жаңа кезеңінде қоғам дамуының барлық мәселесіне қатысты тұрақты жалпұлттық диалог жүргізу үшін ауқымды платформа немесе биік мінбер қажет. Халқымыздың ынтымақ-бірлігін нығайтуға ықпал ететін негізгі қоғамдық-саяси бірлестіктер мен құрылымдар осы платформаға келіп тоғысуға тиіс. Бұл ретте, Қазақстан халқы Ассамблеясы мен Ұлттық құрылтайдың тарихи мән-маңызы зор әрі айрықша жауапты миссиялары табысты аяқталды деп санауға болады. Енді жаңа институт ретінде Қазақстанның Халық Кеңесін құруды ұсынамын. Ассамблея мен Ұлттық құрылтайдың қазақ мемлекеттілігін және Қазақстан Республикасының Тәуелсіздігін дәйекті түрде нығайту сияқты мін-

деттерін осы жаңа органға жүктей отырып, стратегиялық сабақтастықты сақтап қалу өте маңызды деп санаймын. Сонымен бірге, Халық Кеңесі басқа елдердегі консультивтік құрылымдардың оң тәжірибелерін ескере отырып құрылатын жаңа мемлекеттік орган болмақ. Оның құрамына барлық этностың, түрлі санаттағы азаматтардың және аймақтардың өкілдері кіреді.

Қазақстанның Халық Кеңесі мемлекетіміздің жоғары консультативтік органы мәртебесіне ие болады. Кеңесті 126 адамнан жасақтап, оған этномәдени орталықтардың 42 өкілін, ірі қоғамдық бірлестіктердің 42 өкілін және мәслихаттар мен аймақтардағы қоғамдық кеңестердің 42 өкілін қосу ұсынылды. Халық Кеңесінің барлық мүшесін Президент тағайындайды. Ал төрағасын оның мүшелері сайлайды. Кеңес төрағасының қоғамдық негізде жұмыс істеп, ротация арқылы тағайындалатын екі орынбасары, сондай-ақ хатшылық меңгерушісі болады.

Халық Кеңесіне заң шығаруға бастамашылық ету құқығы берілуге тиіс. Бұл қадам оның мәртебесін айтарлықтай арттыратыны сөзсіз. Жылына кемінде бір рет шақырылатын сессия Халық Кеңесінің жоғары органы рөлін атқарады. Қазақстан халқы Ассамблеясының этносаралық және конфессияаралық келісім мәселелеріне

қатысты негізгі қызметі Кеңеске беріледі. Ішкі саясатты жетілдіру жөнінде ұсыныстар әзірлеу жаңа органның негізгі міндетінің бірі болмақ. Бұл мекеме мемлекеттік идеологияға қатысты мәселелерді, сондай-ақ Конституцияның және еліміздегі өзге де аса маңызды құжаттардың ережелерін түсіндіріп, насихаттау жұмысымен айналысады. Әлемдік және дәстүрлі діндер көшбасшыларының съезін, мемлекеттік маңызы бар басқа да гуманитарлық форумдарды өткізу де Кеңестің құзыретіне кіреді. Халық Кеңесінің мәртебесі мен оны құру тәртібі Конституцияның арнайы бөлімімен және конституциялық заңмен реттеледі.

Кәсіби заңгерлер Ата заңның мәтініне қатысты пікірлерін білдірді. Олар Конституциямыздың кейбір тұстарын нақтылай түсу қажеттігіне назар аударды. Атап айтқанда, Мемлекет басшысын сайлау мәселесі бойынша маңызды ұсыныс бар. Қазіргі Ата заңға сәйкес Президент өз міндетін атқара алмайтындай оқыс жағдай туындаса, оның өкілеттігі қалған мерзімге Сенат төрағасына беріледі. Сенат төрағасының мемлекетті басқаруға мүмкіндігі болмаса, Президент өкілеттігі белгіленген тәртіпке сәйкес тиісті лауазым иелеріне өтеді. Бұл ретте, мәселенің бәрі «қалған мерзімге» деген сөзге келіп тіреледі, осы мәселені ерекше атап өткен жөн. Басқаша айтсақ, «қалған мерзім» 6 айға да, 6 жылға да созылуы мүмкін. Сондықтан Мемлекет басшысы мерзімін бұрын қызметтен кетсе, екі айдын ішінде кезектен тыс Президент сайлауы өтеді деген норма негізгі заңда нақты белгіленуі қажет. Бұл қадам халықаралық озық тәжірибеге сай келеді.

Еліміздің кез келген басшысы билікке сайлау арқылы, яғни заңды түрде келуі керек. Бұл – мен үшін мызғымас ұстаным. Осы норма кейінгі мемлекет басшылары үшін де еш өзгермейтін қағида болуға тиіс! Сонымен қатар Конституциямыздың мәтінінде жекелеген қателер бары анықталды. Кезінде терминологиялық, стильдік кемшіліктерге жол берілген. Конституциялық реформа аясында осы олқылықты да түзеуіміз керек. Бұл жұмысқа заңгерлермен қатар, білікті тіл мамандары шақырылады. Тағы бір маңызды мәселе. Біз Ата заңның Преамбуласын ұлттық құндылықтарымызды айшықтап, қанша заман өтсе де, өзекті болып қала беретіндей етіп қайта жазуымыз керек. Онда қазақ жеріндегі өркениет пен мемлекеттіліктің тарихы терең екені нақты көрініс табуға тиіс. Сол арқылы біз Қазақстанның Ұлы даладағы ұлы мемлекеттердің мұрагері екенін паш етуіміз керек.

Бұдан бөлек, Конституциямызға «Біз бәріміз Әділетті Қазақстанды ең жоғары мақсат ретінде көздейміз және оған жетеміз» деген қағидатты енгізуіміз керек. Негізгі заңға, соның ішінде, Преамбуланың жаңа мәтініне құқықтық мемлекет құруға, сондай-ақ табиғатты аялауға және қоршаған ортаны қорғауға қатысты қағидаттарды енгізу керек деп санаймын. Мемлекет құрылысына қатысты осы қағидаттың бәрі – ешқашан ескірмейтін, әрдайым өзекті болып қала беретін және қайта қарауға жатпайтын мызғымас қағидаттар. Біз Ата заңда еліміздің зайырлы мемлекет екенін әйгілейтін нормаларды сақтап, күшейте түсуіміз қажет. Конституциямыз заман талабына сай болуы керек.

XXI ғасырда цифрландыру үдерісі өте жылдам

жүріп жатыр, тұрақты және аса қарқынды сипатқа ие болды. Жоғары технология адамның күнделікті өміріне, құқықтары мен бостандықтарына тікелей әсерін тигізе бастады. Болашақта бұл үрдіс үздіксіз жалғаса беретіні анық. Сондықтан еліміздегі цифрландыру үдерісінің институционалды-құқықтық негізі Ата заңда міндетті түрде аталып өтуі қажет. Конституцияда азаматтардың дербес цифрлық деректері заңмен қорғалатыны нақты айтылуы керек деп санаймын.

Мен әзірге келіп түскен ұсыныстардың негізгі тұстарына тоқталып өттім. Осылайша, конституциялық реформаның жалпы сұлбасы шығып келеді. Жарты жыл бойы өткізілген пікірталастар мен талқылаулар кезінде алдағы реформаға қатысты басты ұстанымдар айқындалды. Бұл ұстанымдар бір-бірімен өзара тығыз байланысты. Тиісті байланыс арналары арқылы халықтан келіп түскен идеялар мұқият сараланды. Ойға қонымды бастамалар барынша ескерілді. Халықтың қолдауына ие болса, Қазақстанның мемлекеттік құрылысының жаңа кезеңі басталады.

Құрметті Құрылтай мүшелері!

Сіздердің әрқайсыңыз ауқымды реформаларды жүзеге асыруға белсене атсалысып жүрісіздер. Елдегі өзгерістердің логикасын жақсы

түсінесіздер. Саяси жаңғырудың басты мақсаты – Қазақстанның әлеуетін арттыру және мемлекеттілігіміздің қазіргі заманғы сын-қатерлерге дайындығын күшейту. Үстірт өзгерістер жасау маңызды емес. Мемлекеттік институттардың түпкі мәнін өзгерту және олардың өзара байланысын жақсарту маңызды.

2022 жылғы конституциялық реформалардың нәтижесінде біз саяси жүйені теңгерімді етуге және мемлекеттік басқарудың тиімділігін арттыруға арналған шаралар қабылдадық. Заң үстемдігін нығайтып, құқықтық мәдениетті орнықтыру үшін Конституциялық сот құрылды. Жаңа Әкімшілік рәсімдік-процестік кодекс қабылданған соң сот үкімдері азаматтар мен кәсіпкерлердің пайдасына көбірек шешіле бастады. Олардың өз заңды мүдделерін табысты қорғауына жол ашылды. Кассациялық соттардың құрылуы және Адам құқығы жөніндегі уәкілдің конституциялық мәртебеге ие болуы азаматтардың құқықтарын қорғау жүйесін нығайту жолындағы маңызды қадам болды.

Біз сайлау жүйесін және өкілді органдарды жасақтау тәртібін жетілдірік, олардың саяси ықпалы мен құзыреттері едәуір күшейтілді. Жаңа сайлау моделі Парламентке және мәслихаттарға түрлі идеологиялық көзқарастағы адамдарға және саяси партиялар өкілдеріне жол ашып берді. Ауыл әкімдерін сайлау жүйесі енгізілгеннен кейін атқарушы билік тармағы жаппай жаңарды. Мемлекет басшысының туыстарына басқару жүйесіндегі жоғары әрі негізгі лауазымдарды иеленуге тыйым салынуы аса маңызды конституциялық жаңалық болды. Осылайша жан-жақты өзгерістер сот, заң шығару, атқару сияқты билік тармақтарының бәрін қамтыды. Бұл өзгерістер орталық деңгейде де, өңірлік деңгейде де болды. Бұдан бөлек, жоғарғы билік деңгейінде, яғни Президенттік институтта да елеулі өзгерістер жасалды.

Жүзеге асырылған және жоспарланып отырған өзгерістер асығыс қабылданған немесе белгілі бір жағдайға байланысты туындаған шешімдер емес. Мен бұл реформаның бәрін мемлекет мүддесінің сөзсіз басымдықтары мен халықтың игілігі тұрғысынан мұқият ойластырдым. Сондықтан бастамалардың бәрі елді жан-жақты жаңғыртудың ұзақ мерзімге арналған біртұтас стратегиясына тоғысып отыр. Оң әрі тұрақты нәтижеге жету үшін эволюциялық жолмен жүру, кезең-кезеңімен әрекет жасау, сондай-ақ қоғамды жаңа саяси және экономикалық ахуалға бейімдеу қажет екеніне сенімдімін. «Әр нәрсенің өз уақыты бар» деп халқымыз бекер айтпаған.

Ұлттық құрылтайдың бүгінгі қорытынды отырысында да осындай сәт туып тұр деп санаймын. Сол себепті жаңадан маңызды ұсыныс айтқым келеді. Мен ұсынатын жаңашылықты біз бірнеше жыл бойы мұқият қалыптастырып келе жатқан саяси құрылымның үйлесімді түйіні дегуге болады. Өңтіме Қазақстан Республикасының Вице-президенті институтын құру, тиісінше оны Конституцияда бекіту туралы болып отыр. Вице-президентті Мемлекет басшысы Парламент депутаттарының көпшілігінің келісімін ала отырып тағайындайды. Оның құзырет аясын Мемлекет басшысы өзі белгілейді.

Вице-президентті Президенттің тапсырмасы бойынша:

– Халықаралық форумдарда және шет мемле-

кеттер делегацияларымен өткізілетін келіссөздерде Қазақстан Республикасының атынан өкілдік етеді;

– Парламентте Президенттің атынан өкілдік етеді;

– Еліміздің және шетелдердің қоғамдық-саяси, ғылыми және мәдени-ағартушылық ұйымдарымен қарым-қатынас орнатады;

– Президенттің басқа да тапсырмаларын орындайды.

Вице-президенттің қызметтік міндеттеріне қатысты осы негізгі ережелерді де Конституция мәтінінде көрсеткен жөн болар еді.

Қазіргі Парламенттің қызметін қамтамасыз етіп отырған аппараттық құрылымның бір бөлігі және Мемлекеттік кеңесші лауазымы қысқартылады. Президент Әкімшілігінің міндеттері мен құрылымы іс жүзіндегі қажеттілікке сәйкес реформаланады. Сіздер Вице-президент лауазымы бірқатар мемлекетте бар екенін білетін шығарсыздар. Біздің жағдайымызда бұл лауазымды енгізу мемлекетті басқару процесін тұрақтандырады. Сондай-ақ билік иерархиясын біржола айқындап береді. Осы конституциялық жаңашылдық Президент билігі институтының өзі әлсірейді дегенді білдірмейтінін атап өткім келеді. Керісінше, Президент лауазымы мемлекеттік жүйедегі басты лауазым болып қала береді. Қазақстанның Президенттік республика ретінде табысты дами беретініне сенімдімін. Өзінің тиімділігін көрсеткен осы саяси жүйеден бас тартуға болмайды. Халықаралық тәжірибе дәл осы таңдаудың дұрыс екенін айқын көрсетіп отыр. Мен ұсынған мемлекеттік билік реформалары, атап айтқанда, бір палаталы Парламент – Құрылтайға көшу, Халық Кеңесін құру, Вице-президент лауазымын енгізу еліміздің дамуына зор серпін береді, оның әлеуетін арттыра түседі деп сенемін.

2022 жылғы жүйелі өзгерістермен қатар алып қарағанда, алдымызда тұрған реформаларды жүзеге асыру – 1995 жылы осыдан отыз жылдан астам уақыт бұрын бекітілген үлгіден мүлде жаңа конституциялық үлгіге көшу деген сөз. Осы бастамалар жалпыхалықтық референдумда азаматтарымыз тарапынан қолдау тапқан жағдайда Қазақстанның мемлекеттілігі, еліміздің саяси жүйесі түбегейлі жаңғырып, еліміз жаңа тұрақтылық деңгейіне көтерілмек. Осылайша, біз бір ел, бір халық болып, қазіргі алмағайып заманның сын-қатерлеріне төтеп береміз, оларды еңсереміз.

Жалпы, бастапқыда Парламенттік реформа аясында Ата заңның 40-қа жуық бабын өзгерту жоспарланған еді. Алайда, жұмыс барысында түзетулер саны әлдеқайда көп екені белгілі болды. 2022 жылғы реформада Ата заңның 33 бабы жаңарғанын білесіздер. Ал ендігі өзгерістер одан да ауқымды. Біз, шын мәнінде, жаңа Конституция қабылдаумен пара-пар қадам жасағалы тұрмыз.

Сондықтан мен Конституциялық комиссия құру туралы шешім қабылдадым. Арнайы Жарлыққа ертен қол қоямын. Комиссия құрамына 100-ден астам азамат кіреді. Оның ішінде Ұлттық құрылтай мүшелері, белгілі заңгерлер, ақпарат құралдары басшылары, аймақтық мәслихат төрағалары мен қоғамдық кеңес өкілдері және басқа да білікті мамандар болады. Бұл жұмысқа Конституциялық соттың төрағасы жетекшілік етеді. Комиссия барлық ұсынысты сараптап, қорытып, нақты өзгерістердің жобасын әзірлейді. Содан соң жалпыхалықтық референдум өтетін уақытты белгілейміз.

Әлемдегі ахуал тым шиеленісіп тұрғанына қарамастан, біз елімізде күрделі әрі түбегейлі өзгерістерді жүзеге асырдық. 2022 жылғы конституциялық реформаға, одан кейін Атом электр станциясын салуға қатысты референдум кезінде халқымыздың басым көпшілігі мені қолдады. Мен әрбір шешімді елге қажеттігі тұрғысынан мұқият саралай отырып қабылдаймын. Азаматтардың әл-ауқатын жақсартуға бағытталған нақты жұмыспен айналысу мен үшін бәрінен маңызды. Халықтың қамы, ұлттың, мемлекеттің мүддесі – мен үшін баға жетпес құндылық. Алдағы уақытта да елімізді дамытып, Тәуелсіздігімізді нығайта түсу жолында бар күш-жігерімді салып еңбек ете беремін. Осы орайда, стратегиялық бағдарымды үнемі қолдап келе жатқан барша халыққа және осы заңда отырған еліміздің лайықты азаматтарына шын жүректен ризашылығымды білдіремін және зор алғысымды айтамын.

Құрметті қауым!

Ұлттық құрылтай ел тарихында қалады. Біз аз ғана уақыт ішінде ауқымды жұмыс атқардық. Әділетті, Қуатты, Қауіпсіз әрі Таза Қазақстанның іргесін бірге қаладық. Сіздер еліміздің саяси-экономикалық, әлеуметтік және рухани болмысын өзгерту жолында зор еңбек еттіңіздер. Мемлекеттігімізді нығайтуға елеулі үлес қостыңыздар. Алдағы уақытта да біз бірге ел игілігіне қызмет ете береміз деп сенемін. Бізді әлі де көп жұмыс күтіп тұр.

Ұлт болашағын айқындайтын ең маңызды шаруалар енді басталды. Сондықтан қиындықтан жалтарып немесе табысқа тоқмейілісіп отыруға қақымыз жоқ, уақытымыз да жоқ. Бірлігімізді бекемдеп, білек сыбанып, іске кірісуіміз керек. Келесі Парламентіміз халқымыздың ұлттық санасында өзіндік орны бар ұғым, атына заты сай Құрылтай сөзімен аталса, мұны жақсы ырымға балауға болады деп сенемін.

Бүгін мен Ұлттық құрылтайдың қызметіне белсене атсалысып, реформалардың табысты жүзеге асырылуына елеулі үлес қосқан бір топ азаматты мемлекеттік наградамен марапаттау туралы шешім қабылдап, тиісті Жарлыққа қол қойдым.

● ЖАНЫҢДА ЖҮР ЖАҚСЫ АДАМ

Өмірден көріп, білгенін адам баласы кара, ақ деп бөледі. Қара деген жамандықтың бейнесі болса, ақ дегеннің артында белгілі бір жақсылық, жылулық жасырынып жатыр. Жарық дүниеге жаңа келген пенде өмірінің ақ қағазын бастаған кезде жамандық пен жақсылықтың арасында жер мен көктей айырмашылық бар екенін білмей туылады. Күн көріп жүріп, ақ пен қараны басынан өткізіп, бетпе-бет те кездеседі. Міне, осы кезден бастап адам баласы ненің жақсы, ненің жаман екенін тани бастайды. Біз үнемі жақсылыққа тартыламыз, жанымызда жақсы адамдардың жүруін қалаймыз. Құлағым жақсы сөз естісе екен, көзім тек жақсылықты көрсе екен деп армандаймыз.

Қайырымды азамат

Жақсылық деген кең ұғым. Ол, біріншіден, ешкімге қиянат көрсетпеді білдірсе, екіншіден жылулықтың белгісі болып саналады. «Жақсы ай мен күндей, әлемге бірдей» деп атам қазақ бекер айтпаған. Жақсылықты әлемнің әрбір бұрышынан жақсы адам қолынан, ісінен біле аламыз. «Жақсыны көріп, жан семіреді» дейді халқымыз. Жақсы адам жанында жүрген адамды қадірлейді, қастерлейді, құрмет көрсетеді.

Жақсы адамдар қасымызда жүргенін кейде байқамай да қаламыз. Өзінің ісімен, істеген ісін жария етуден қашып жүретін, еліне, жұртына қамқор, қайырымды жандар бар. Солардың бірі және бірегейі – Мамут бауырымыз.

Мамутты мен білмейді екен. Оған бір оқиға себепші болды. 2025 жылы ережесіз жекпе-жекпен әлем чемпионы болған Рамиль баламыздың жеңісін аудан көлемінде тойлау кезінде өзінің ақшалай қаржысын беріп, «Мені айтпай-ақ қойындаршы» деп асығыс кетіп қалды.

Өткен жылдың күз айларында баспасөз науқаны басталып, сол кезде тағы да бой көрсеткен Мамутты көріп қалдым. Аудандағы ақ жаулықты аналар мен ақ сақалды аталарды тегін, өз ақшасына «Алатау ардагері» газетіне, басқа да республикалық, облыстық, аудандық газетке жазып, бір қуантып тастады. Бұл азаматпен жеке танысайын деген ой келді, сәті түсті.

Мамут Левиров – көп балалы отбасының тоғызыншы перзенті екен, анасы 10 перзент сүйген асыл ана, кезінде депутат болған, Сарытоғай орман шаруашылығында жұмыс істеген. Мен өзім оқыған бір ертегіде «Қорықсаң, тоғызыншы перзенттен қорық» деген кітап жолын оқып едім. Керісінше, өмірге тоғызыншы болып келген Мамут ел игілігіне жарады, елі үшін қызметте.

Мамут көп жақсылық жасайды, бірақ жария етуді қаламайды екен. Сонда да газет бетіне жазуды жөн көрдім, ел-журты осындай перзенті бар екенін мақтан етсін, үлгі тұтсын. Ең алғашқы кәсібін шұлық сатудан бастапты, 7-8 сынып оқып жүргенде телевизор жөндеуден бастаған. Еңбекқорлықты анасы мен әкесінен үйренгенін мақтанышпен айтып береді. Анасы Шолпан апай өте адал адам екенін Мамут бір оқиға арқылы әңгімелеп берді. Әкесі үйге бір артылған қаптағы цементті әкеледі, соны анасы «Бұл мемлекеттікі, қай жерден артылған дей берді, сол жерге қайтарып бер» деп апартып тастаған екен. Әке мен шешенің ұлы тәрбие мектебінен өткен Мамут елі үшін, жұрты үшін аянбай еңбек етіп, қайырлы ісін жасап жүр.

Мамут – отбасының тірегі, бір қыз, үш ұлдың әкесі, аяулы жар, анасының аяулы ұлы. Жақсылық көрсе тасымай, жамандық көрсе жасымай жүрген Мамуттың алатын асулары алда, ісі мен өнегесі-бүгінгі ұрпаққа үлгі. Болашақта алға қойған мақсаты-ауылда мешіт пен қатымхана салу. Ол армандарының орындалатындығы сөзсіз. Қайырымдылық - асыл қасиет. Ол кез-келген адамның қолынан келе бермейді. Қайырымдылық - даналық, парасаттылық, ақыл-ой тапқырлығы мен сезімталдықтың өткірлігі. Адамның ойы мен санасы өткір болса, қайырымды іске ұмтылады. Мамут сияқты қайырымды іс жасаудан жарысайық, ұмтылайық! Қайырымды істің қайыры болады.

Рая САРТОЛОВА,
Ұйғыр ауданының Құрметті азаматы.

● МАЛЫШ И МИР

Наш любимый детский сад - это домик для ребят!

Примерно восемь - десять лет назад в нашем селе Жана Арна открылся первый частный детский сад «Еркеназ». Это говорит о том, что в селе много молодых семей, растёт рождаемость и возникает потребность в таких учреждениях. И это радует, так как детский сад является важным этапом социализации, формирования самостоятельности и развития коммуникативных навыков ребёнка, где он учится взаимодействовать со сверстниками и взрослыми, развивать ответственность и способности.

Вот что говорил о воспитании известный советский педагог и писатель Антон Макаренко, кстати, внесённый в список ЮНЕСКО вместе Джоном Дьюи, Георгом Кершенштейнером и Марией Монтессори – новаторами,

определившими образование XX века.

Антон Семёнович в свое время высказался так: «Между прочим, воспитание детей - это лёгкое дело, когда оно делается без трёпки нервов, в порядке здоровой, спокой-

ной, нормальной, разумной и весёлой жизни. Я как раз видел всегда, что там, где воспитание идёт без напряжения, там оно удаётся». Думаем, эту фразу в полной мере можно отнести к воспитательнице детского сада Макпал Сарыбаевой. В ней гармонично сочетаются лучшие качества педагога дошкольного образования: забота, терпение, такт, организаторские способности и любовь к детям. Они с удовольствием идут сюда, считая, как в той песне: «Наш любимый детский сад – это домик для ребят!»

Старшая группа малышей под руководством Макпал

регулярно участвует в различных конкурсах в районе, области и даже республиканских - в городе Алматы. И неизменно привозит оттуда призовые места, почётные грамоты и дипломы. Родители воспитанников детского сада «Еркеназ» благодарят Макпал Жумағалиқызы за ответственное отношение к своему делу, подготовку детей к танцевальным и вокальным номерам, за приобщение к творчеству и сцене. В этом ей помогает также хореограф Акбота Карабаева. Родители желают этому дуэту в новом году - новых достижений и побед группы!

Фото из архива детского сада: Эта танцевальная группа «Поварята» уже пошла в школу.

● ХОРОШАЯ НОВОСТЬ

Голубое топливо - в каждый дом!

Только что прошедший 2025 год для нашего небольшого села Жана Арна, а ныне микрорайон нового города Алатау, стал по-настоящему историческим. За десятки лет существования (а историю свою он начал примерно с 1936 года) дома здесь отапливались исключительно твёрдым топливом – то есть углём. Что это такое, объяснить сельчанам не нужно: ежедневная растопка печей, заготовка сухих дров, вынос и складирование золы, копоть, сажа, запахи. Сколько труда и неудобств для каждого хозяина! Иное дело - голубое топливо! Это экономичность для семейного бюджета, экологичность (низкий уровень выбросов углекислого газа), комфорт и чистота в жилом помещении.

За последние годы село разрослось до нескольких сотен домов, похорошело, и люди здесь стали жить в целом неплохо. Теперь и к нам, как говорится, пришла цивилизация - на кухнях появился газ! Так могут сказать уже многие счастливики!

Реализация этого важного социального проекта стала возможной благодаря коллективу газового хозяйства города Алатау, работникам ТОО «NATGAS COMPANY», её генерального директора И.А.Тангиеву, специалистам товарищества.

Как проинформировала жителей

начальник службы ВДГО (внутридомового газового оборудования) названного ТОО Ирина Кузнецова из заявленных к подключению 143 домов уже 102 подключены к природному газу. Всего в посёлке около 500 домов, и эта работа продолжается в начавшемся 2026 году.

От имени сельчан хочу выразить всем газовикам большую благодарность и поздравить их, а также их семьи, с наступившим Новым годом Лошади! Пожелать дальнейших успехов в профессиональной деятельности на благо нашего Казахстана.

Материалы подготовлены Галиной ИГИБАЕВОЙ, жительницей микрорайона Жана арна города Алатау.

ЕҢБЕКПЕН ӨРІЛГЕН ӨМІР

Еңбек-адам өмірінің мәнін айқын-дайтын, оның қоғамдағы орнын айқын көрсететін асыл ұғым. Өмірін асыл еңбекке арнап, маңдай терімен ел дамуына үлес қосқан жандар қашан да ерекше құрметке лайық. Осындай абыройлы жолды тандап, саналы ғұмырын халыққа қызмет етуге арнаған еңбек ардагерлері-кейінгі ұрпақ үшін өнеге мен тәлімнің жарқын үлгісі. Біз үшін сондай жанның бірі- генерал-лейтенант Әділ Шаяхметов.

Біз бүгін әңгімемізге арқау етіп отырған кейіпкеріміз Жамбыл ауданындағы Каганович қазіргі Саурық батыр ауылында жұмысшы отбасында жарық дүниеге келген екен. Оның балалық шағы еңбекке жақын, қарапайым отбасылық ортада өтіп, ерте жастан жауапкершілік пен тәртіпке бейім болып қалыптасты.

1973 жылы Алматы қаласындағы орта мектепті ойдағыдай аяқтаған соң білімін жалғастыру мақсатында Ленин атындағы Қазақ политехникалық институтының тау-кен факультетіне оқуға түседі. Жоғары оқу орнында кәсіби білім мен инженерлік даярлықты терең меңгеріп, 1978 жылы аталған институтты табысты тамамдайды.

Еңбек жолын сол жылы Жезқазған қаласындағы «Қазақжарылыспром» тресіне қарасты Жезқазған облыстық басқармасында тау-кен шебері қызметінен бастайды. Өндірістегі алғашқы жылдары ақ өз ісіне жауапкершілікпен қарап, техникалық сауаттылығы мен ұйымдастырушылық қабілетін көрсете білді.

1981 жылы Әділ Шаяхметов Қазақстан Республикасы Мемлекеттік қауіпсіздік комитетіне қызметке ауысады. Осы саладағы кәсі-

Генерал-лейтенант ШАЯХМЕТОВ Ә.Ш.
Портрет: Әлемнің алтын қалам суретшісі атағының,
«Отан», «Құрмет» ордендерінің иегері Амандос Ақанов
Алматы қаласы. 2009-2016ж.ж.

Еліміздің тәуелсіздігі айқындалған кезеңде Әділ Шаяхметов ҚР Ұлттық қауіпсіздік комитетінің (ҰҚК) Әскери қарсы барлау басқармасына жауапты жұмысқа ауысып, Қазақстан-Қытай шекарасында үлкен абы-

би даярлығын арттыру мақсатында Минск қаласында орналасқан Мемлекеттік қауіпсіздік комитетінің жоғары курсына оқуға жіберіліп, оны да ойдағыдай аяқтайды.

1982 жылы жас аға лейтенант шенінде Мемлекеттік қауіпсіздік комитетінің Жезқазған облысы бойынша басқармасына қызметке тұрады. Қаражал қалалық бөлімшесіне жедел уәкіл болып тағайындалып, қызметін Жәйрем қалашығында жалғастырады.

Қызметтегі жетістіктері үшін майор Шаяхметов Әділ Шаяхметұлына 1990 жылы КСРО Мемлекеттік қауіпсіздік комитетінің төрағасы, армия генералы В.Крючковтың бұйрығымен алғыс жарияланды. Сол кездерде мұндай марапат сирек берілетін, оның дәрежесі өте жоғары болатын.

роймен жауапты әскери қызметтер атқарды. Уақыт өткен сайын қызметінің өрлеуі оның өз мойнындағы жауапкершілікті жете сезінуінде және сол жүкті абыроймен атқаруында жатса керек. Соның нәтижесі болар, еліміздің тәуелсіздігі айқындалған кезеңде Әділ Шаяхметов ҚР Ұлттық қауіпсіздік комитетінің (ҰҚК) Әскери қарсы барлау басқармасына жауапты жұмысқа ауысып, Қазақстан-Қытай шекарасында үлкен абыроймен жауапты әскери қызметтер атқарды.

1996 жылы ол ҚР ҰҚК Орталық аппаратының әскери қарсы барлау басқармасы бастығының кадр жөніндегі орынбасары болып тағайындалды, кейіннен басқарманың бастығы болды. Одан соң оперативті-техникалық департамент бастығының бірінші орынбасары болып қызмет істеді.

Қауіпсіздік саласында басшылық қызметтерде өзін жанжақты көрсеткен полковник Шаяхметов Ә.Ш. 1999 жылы ҚР Қорғаныс Министрлігіне (ҚР ҚМ) жұмысқа ауысып, Елбасының келісімімен ҚР ҚМ кадр және жоғары әскери білім департаментінің бастығы лауазымына тағайындалды. ҚР ҚМ әскери кеңесінің алқа мүшесі болып сайланды. Кейіннен ҚР ҚМ Бас әскери инспекциясының генерал-инспекторы болды. Сол кезеңде Шаяхметов Ә.Ш. ҚР Қарулы Күштерінің қайта құрылуы мен жаңа тұрғыда қалыптасуына ерекше үлес қосты. ҚР Қорғаныс министрінің алғысымен, грамотасымен марапатталды. 2000–2001 жылдары ол екі рет ҚР Президент әкімшілігіне генерал-майор әскери атағын беруге ұсынылды.

2002 жылы Шаяхметов Ә.Ш. ҚР ҰҚК Павлодар облысы бойынша департаментінің бастығы болып тағайындалды, оған 2004 жылы ҚР Президентінің қаулысымен генерал-майор әскери атағы берілді, қауіпсіздік органдарының құрметті қызметкері кеуде белгісі тапсырылды. 2006–2007 жылдары генерал-майор Шаяхметов Ә.Ш. ҚР ҰҚК Алматы облысы департаментінің бастығы

қызметін абыроймен атқарды. Аталған облыстардағы департаменттерді ол басқарған кездерде өңірлерде қауіпсіздік саласында заңға қайшы келетін іс-әрекеттерге жол берілмеді. Оның басшылық қызметтерде істеген еңбектері ҚР ҰҚК төрағасының, облыс әкімдерінің, маслихат хатшыларының алғыстарымен, құрмет грамоталарымен аталып өтті.

2007 жылы ҚР Президентінің шешімімен Шаяхметов Әділ Шаяхметұлы ҚР ҰҚК Төрағасының бірінші орынбасары болып тағайындалды, қызметіне байланысты ол Республикалық терроризмге қарсы күрес орталығының басшысы болып бекітілді. Министрліктермен, ведомство, облыс басшыларымен бірлесіп терроризмге, экстремизмге қарсы іс-шараларды, осыған байланысты еліміздің көптеген өңірлерінде оқу-жаттығуларын ұйымдастырды. ҚР ҰҚК «Барлау» қызметінің жұмысына жетекшілік жасап, жаңа заң жобасының қабылдануына ықпал етіп, жауапты болды, осы саладағы ТМД, басқа да шет елдерде өткен жиындарға қатысып отырды.

Әділ Шаяхметов қызмет бабына байланысты және «Арыстан» арнайы қызметіне кәсіби тұрғыдан жетекшілік жасап, олардың жұмыстарын орынды бақылауда ұстап, дұрыс бағыт беріп отырды.

Сонымен қатар 2007 жылдан бастап Әділ Шаяхметов Шанхай ынтымақтастық ұйымы-

ның өңірлік терроризмге, экстремизмге және сепаратизмге қарсы орталығының Кеңес мүшесі қызметін атқарды. ШЫҰ мүше мемлекеттерінде болып, шет елдік әріптестермен бірге аталған халықаралық Орталықта істеліп жатқан арнайы жұмыстардың басы-қасында болды. 2009 жылы осы Кеңестің төрағасы болып сайланды, оған басшылық жасады. 2010 жылдан бері сол Кеңестің тұрақты «Құрметті мүшесі» болып табылады.

2009 жылы ҚР Президентінің Жарлығымен генерал-майор Шаяхметов Әділ Шаяхметұлына генерал-лейтенант әскери атағы берілді.

Сол жылы генерал-лейтенант Шаяхметов Ә.Ш. ҚР Президентінің жарлығымен ҚР ҰҚК Төрағасы қызметіне тағайындалды. Қауіпсіздікті қамтамасыз ету мәселелеріне ол қатты көңіл бөліп, алыс-жақын шетелдік қауіпсіздік ведомстволарының басшыларымен қалыптасқан қарым-қатынастарды әрі қарай нығайтты.

Кейінгі жылдары Шаяхметов Ә.Ш. ҚР ҰҚК Академиясын басқарды, ҚР ҰҚК төрағасының аға кеңесшісі болды. «Динамо» спорт қоғамының президиум мүшесі болып сайланды.

2016-2020 жылдары ҚР Президентінің келісімімен Әділ Шаяхметұлы Орталық Азиядағы аймақтық заңсыз есірткі айналымымен күресті ұйымдастыратын орталық (ЦАРИКЦ) директорының орынбасары қызметін атқарды. 40 жыл республиканың 5 облыстарында арнайы, әскери қызметтерде болып, 2020 жылы зейнетке шықты.

Осы айтылғандардың бәрі азаматтың негізгі кәсіби жұмыстарындағы жеткен жетістіктері болса, зейнет жасына шыққаннан кейінгі басқадай істері де қоғамдық жұмыстарға жалғасып жатқаны анық. Ұлтжанды азамат еліміздегі спорт, мәдениет, өнер және медицина салаларындағы маңызды іс-шаралардың ортасынан табылып жүр. 2008 жылы ол Пекин олимпиадасында болып, қазақстандық спортшыларға камқорлық көрсетті, соңынан оларды марапаттау рәсімдеріне атсалысса, 2011 жылы оның ұйымдастыруымен мемлекет және қоғам қайраткері генерал-майор Әубәкір Арыстанбековтің 100 жылдық мерейтойына байланысты қоян-қолтық жекпе-жектен тұңғыш республикалық турнир өтті. Бұл турнир қазіргі кезде жыл сайын тұрақты өткізіліп, халықаралық дәрежеге көтерілді.

2010 жылдан бері әкесі Шаяхмет Ғайнановтың құрметіне арналып бокстан жасөспірімдер арасында өтіп келе жатқан халықаралық турнирдің ұйытқысы болып жүр. Әділ Шаяхметовтің тікелей басқаруымен 2014 жылы Алматы қаласында Шаяхмет Ғайнановтың 100 жылдық мерейтойына байланысты қазақ күресінен түйе палуандарының қатысуымен жоғарғы деңгейде халықаралық турнир өтті. Оған әлемге аттары әйгілі 42 балуандар қатысты. Олардың арасында 15 әлем чемпионы, халықаралық дәрежедегі спорт шеберлері, «Қазақстан барысының» 2011, 2012, 2013 жылдарғы жеңімпаздары, Монғолия, Қырғызстанның атақты түйе балуандары да болды.

Әдекенің тікелей ұйымдастыруымен өткен басқа да шараларды тізе берсек, жетіп артылатыны анық. 2004 жылы оның ұйғаруымен және тікелей жетекшілігімен ҚР ҰҚК Павлодар облысы департаментінің, 2007 жылы Жезқазған қалалық басқармасының ұлттық қауіпсіздік саласының аймақтық мұражайлары ашылғаны, 2008 жылы ол өзі оқыған Көкөзек орта мектебінің ғимаратын күрделі жөндеуден өткізуге, жаңа спорт залын салуға себепкер болып, ауыл азаматтарының ризашылығына ие болғаны, 2012 жылы ол кісінің қолдауымен Алматыда өзі оқыған Абай атындағы қазақ орта мектебінің ауласында Абайдың ескерткіші қойылуы, Жоңғар шапқыншылығы кезеңінде, Абылай ханның заманында даңқты батыр, әрі би болған Құдайберді бабасының басына Оңтүстік Қазақстан облысында құлпытас қойғызып, тарихи кітап жазғызғаны, Қоқан хандығының шабуылына қарсы күресте ерлік көрсеткен бабасы Медетбек батырдың Таутүргенде кесенесінің, Жамбыл ауданында ескерткішінің салынуы, басқа да айтылмай қалған дүни-

елер-бөлек әңгіме. Осылардың бәріне Әділ Шаяхметовтың өзі ұйытқы болды. Генерал-лейтенант Әділ Шаяхметов алты орденмен, оның ішінде І және II дәрежелі «Даңқ» мемлекеттік, 7 мерекелік медальдармен марапатталған. Қазақстан Ұлттық Олимпиада комитетінің «Алтын орденімен», Ресейдің Ю.В.Андропов атындағы орденімен, жетпістен астам медальдармен (олардың ішінде көптеген мерейтойлық және басқа да шетелдік, халықаралық ұйымдардың медальдары бар) марапатталған. Ол отыздан арта кеуде белгілерінің иегері.

Еліміздің қауіпсіздік саласына қосқан зор үлестері үшін Шаяхметов Әділ ҚР Президентінің үш алғыс хаттарымен, Құрмет грамотасымен, ҚР Парламенті Сенат Төрағасының грамотасымен марапатталған.

Шаяхметов Әділ ҚР Білім және ғылым министрлігінің «Білім беру ісінің құрметті қызметкері», ҚР мәдениет және спорт министрлігінің «ҚР Құрметті спорт қызметкері»

ҚР ҰҚК «Ұлттық қауіпсіздік комитетінің үздігі» төс белгілерінің иегері.

Мемлекет және қоғам қайраткері Шаяхметов Ә.Ш. саяси ғылымдардың кандидаты, Л.Н.Гумилев атындағы ЕҰУ және Қ.И.Сәтпаев атындағы ҚазҰТ-ЗУ құрметті профессоры, ҚР Сәулет Академиясының құрметті академигі, Ресейдің Петров Ғылым және өнер академиясының толық мүшесі.

Ел құрметіне бөленген Әділ Шаяхметов Алматы облысының, Павлодар қаласының, Қарағанды облысы Шет ауданының, Ұлытау облысы Қаражал қаласының, Алматы облысы Жамбыл, Панфилов және Ұйғыр аудандарының Құрметті азаматы. 2021 жылы ол Қазақстан Республикасының Құрметті азаматы атанды. Қырғыз Республикасы Шу облысы Кемін ауданының Құрметті азаматы.

Ардақты азамат-отбасының жанашыр әкесі, өсіп жатқан немерелердің сүйікті атасы. Айсұлу жеңгеміз екеуі әулетіндегі бауырларына, олардың балаларын оқытып, зор көмек көрсетіп, барлық жағдайларын жасады. Жерлестеріне, әріптестеріне қамқоршы болып, жалпы көпшілік халықтың ризашылығына бөленіп жүрген жан. Биылғы жылдың ол кісі үшін ерекшелігі бар. Қаңтар айында өмір белесінің жетінші белесіне тоқтап отырған жағдайы бар көрінеді. Мерей той иесіне бар жақсылықты, адами бақытты тілегіміз келеді.

Ардагерлерді, ұстаздарын құрметтеп, олардың отбастарындағы оқиғаларға көңіл бөлуде. Әділ Шаяхметұлы есте қаларлықтай іс-әрекеттер жасап жүрген жан. 2017 жылы ҚР «Генералдар кеңесінің» басшылығының өтініштері бойынша Әділ Шаяхметұлының өз отбасының қаражатына №1 Халық қаһарманы, Кеңестер Одағының батыры, армия генералы Сағадат Қожахметұлы Нұрмағамбетовтың қоладан күйған мүсіні сомдалып, Ресейдің Москва қаласындағы «Тағзым тауы» биігінде орналасқан әскери мұражайына апарып орнатылды. Оған Ресей, Қазақстан азаматтары, жалпы жұртшылық риза болып, жасалған мүсінге өте жоғары баға берді. Мұны азаматтық, жанашырлық, адамгершілікті, патриоттық, отаншылдық іс деп қалай айтпайсың?

Қазақ ССР МҚК төрағалары генерал-майор Арыстанбеков Ә.Ә., генерал-лейтенант Шевченко В.Т. 100 жас, 90 жас мерей тойларын Әділ Шаяхметұлы ұйымдастырып, республика көлемінде өткізген.

Шаяхметов Ә.Ш.-11 кітаптың авторы. Оның ұйымдастыруымен және қаржылық қолдауымен 21 кітап шығарылды, 7 деректі фильмдер түсірілді.

Таңатар би (1602-1680 ж.ж.) туралы «Толағай баба Таңатар. Бахадүр әулет» кітабын жазушы Қорғанбек Аманжол жазды. Елінің болашағы үшін есте қаларлықтай еңбек етіп, ерлік көрсетіп, халқының қалаулысына айналған ұлы бабасына арнайы жазылған кітаптың дүниеге келуі Әділ Шаяхметұлының көп жылғы ізденуінің арқасында, тікелей қолдауымен жарық көрді. Кітаптың тұсаукесері 2025 жылы 6 желтоқсанда өтті.

Бәйдібек би баба кітабын шежіреші Асқар Селеубаев жазып шықты. Қазіргі кезде бәйтерек баба туралы осы туындыны жарыққа шығару мақсатында Шаяхметов Ә.Ш. басшылық іс-әрекеттермен айналысуда.

Соңғы 25 жыл бойы Шаяхметов Ә.Ш. шығармашылықпен айналысып жүр. Ол 40-тан аса өмір кезеңдеріндегі ұстаздары, алдыңғы буын әріптес ағалары, белгілі қоғам қайраткерлері, тұлғалы азаматтар туралы мерейтойлық мақалалар, өзінің ой-пікірлерін «Егемен Қазақстан», «Қазақстанская правда» газеттерінде жариялап, ардагерлердің (мектептегі, өмір жолдарындағы ұстаздары Шарбану Әнапиева, Орынша Карабалина-Қазыбаева, Дүйсембеков К.Ж, Нұркин Қ.Т., Рақышев Х.Қ., подполковник Балтабеков Ж.К., полковник Темешев Т.С., генерал-майор Жұмағұлов Ш.Ж., генерал-полковник Тоқпақбаев С.Б., генерал-лейтенант Жұманбеков Ж.М. т.б.) мерейтойлық кітаптарына мақалаларын орналастырған.

Әділ Шаяхметұлының аталған еңбектері, жазған мақалалары жинақталып, «Дәуір тұлғалары» атты кітабы болып шығуға дайындалуда.

Жақында Қ. И. Сатбаев атындағы Қазақ ҰТЗУ Шаяхметов Ә.Ш. есімі берілген «Ғарыштық байланыс зертханасының» ашылуы және «Дәуір тұлғалары» кітабының тұсау кесер рәсімдері өтеді.

Аталған іс-шаралар генерал-лейтенант Ә.Ш.Шаяхметовтің 70 жылдық мерейлі жасының қарсаңында 2026 жылдың 23 қаңтарында Сәтбаев универститінде өтуге жоспарланып отыр.

Жоғарыда айтқанымыздай, еңбек ардагері-бұл тек бір мамандықтың иесі ғана емес, бұл төзім мен табандылықтың, жауапкершілік пен адамгершіліктің символы. Әділ Шаяхметовтың өмір жолы ел тарихымен, қоғамның даму кезеңдерімен тығыз сабақтасып жатқанын сезіндік. Ұзақ жылдар бойғы атқарған адал қызметі, жинаған мол тәжірибесі мен азаматтық ұстанымы арқылы ол өз ортасында үлкен беделге ие болып, көпке сыйлы тұлғаға айналғаны анық. Бір сөзбен түйіндесек, Әділ Шаяхметов сондай жан. Азамат туралы айтқан аздаған сырымыздан ол кісіні тау тұлғалы азамат екеніне көзіміз жеткендей. Біз оны солай таныдық.

20 қаңтар күні генерал-лейтенант Әділ Шаяхметов Қазақстан Республикасы Президентінің Жарлығымен үшінші дәрежелі «Барыс» орденімен марапатталды. Керемет! Бұл-азаматқа орынды берілген мемлекеттік орден. Бұл-көп жылдар бойы өзіне жүктелген міндетке аса жауапкершілікпен қараған еңбек адамының төккен мандай терінің төлемі болса керек.

СИҚЫМБЕКТИҢ Алтынбайы.

● ҒАСЫР АДАМЫНА-114!

Музей жәдігерлері сыр шертті

Облыс орталығындағы Д.Қонаев атындағы орта мектеп ұстаздарының ұйымдастыруымен Дінмұхамед Қонаевтың 114 жылдығына арналған “Еліне адал қызмет еткен-ерен тұлға” атты тағылымды іс-шара өтті. Оған қаланың ардагерлері мен қоғамдық ұйымдардың өкілдері, мектеп мұғалімдері және оқушылар қатысты.

Жиынды Қонаев қалалық ардагерлер кеңесінің төрағасы Базарбай Оралбаев құттықтау сөзбен ашып, Д.Қонаевтың ел тарихында алатын орны мен ұрпаққа қалдырған ұлағатты өнегесі туралы әңгіме тарқатып, оқушыларға Димаш аталарының атындағы мектепте оқитындықтан оқуда озат, тәлім-тәрбиеде өзгелерге үлгі-өнеге болуға шақырып, тілегін арнады.

Салтанатты жиынның қадірменді қонақтары алдымен мектеп ауласындағы Д.Қонаевтың ескерткішіне гүл шоқтарын қойып, содан кейін мектеп ішіндегі музей экспонаттарын тамашалады. Мектептің

тарих пәнінің мұғалімі Әлия Аймағамбетова музейдің тарихымен кеңірек таныстырды. Көрмеде 1993 жылы 22 наурызда Дінмұхамед Ахметұлы мектепке келіп, ақ батасын берген сәттері бейнеленген фотосуреттері көзге тым ыстық. Әрбір экспонатқа зер салған қонақтар қарапайымдылық пен адалдықтың табын сезгендей болды. Сөрелерден орын алған Қапшағай су-электр станциясы мен Қапшағай қаласының салынуы жайлы түпнұсқа суреттер мен ұлы тұлғаның жазған кітаптары өткен ғасырдан бүгінге сыр шертіп тұрғандай сезімге бөледі.

Заманның заңғар тұлғасы жайлы мемлекет және қоғам қайраткерлерінің дауысын заманауи технология-жасанды интеллект көмегімен сөйлетіп, олардың Қонаевқа айтқан шынайы естеліктерін көрсеткен бейнебаян ешкімді бейжай қалдырмады. Кеш қонақтарының барлығына да сөз беріліп, олар халық қадірлеп пір тұтқан ғасыр адамы Димаш аға жайлы өздерінің естеліктерімен бөлісті. Жиын соңы Д.Қонаевтың сүйіп тыңдайтын “Атамекен” әнімен қорытыланды.

Өз тілшіміз.

● МАЙЛЫҚОЖА АҚЫНҒА 190 ЖЫЛ!

Ақын мұрасы насихатталды

Майлықожа-қазақ халық поэзиясының көрнекті өкілі, XIX ғасырдағы айтыскер ақындардың ішіндегі дара тұлғаларының бірі. Оның шығармалары халық арасына кеңінен таралып, әдеби ұйытқы болып, кейінгі сөз шеберлеріне жол ашқаны анық.

Әдебиет зерттеушілерінің сөзіне қарағанда Майлықожа өз уақытының аса көрнекті сөз шебері болған және кейінгі ұрпақ ақындарға үлкен әсер еткен. Оның шығармашылығы-халық поэзиясының үлгісі. Ол стихиялы айтыс өнерін, термелер мен толғауларды дамытқан. Ол «ақындардың дүрі» деп аталған. Суырып салма ақын ретінде ел арасында танымал болған.

Өлең сөздің шеберіне өткен 2025 жылы 190 жыл толған болатын. Осы айтулы да-

Тұрсынхан Әбдіғапаров, Райымбек ауылдық округі ақсақалдар алқасы төрағасының орынбасары Әбдіразақ Қыдырбай, Іргелі ауылдық округі ақсақалдар алқасының мүшесі Тәжімұрат Пазылов, Іргелі ауылдық округі ақсақалдар алқасы төрағасының орынбасары Қали Ахмет өздерінің ұйымдастырушылық үлестерін косты.

Ақын құрметіне арналған шара Іргелі мәдениет үйі жанынан құрылған «Жігер» домбыра үйірмесі оқушыларының Әбді-

таға орай желтоқсан айының соңғы күндерінің бірінде Қарасай ауданы Іргелі ауылындағы мәдениет үйінде ұлттық рухты асқататар «Әр сөзі Майлы ақынның нақыл болар» атты жыр-терме фестивалі болып өтті.

Фестивальдің алға қойған мақсаты-дәстүрлі жыр-термелерді кәсіби деңгейде насихаттау, жыр-термелерді орындаушылардың шығармашылық әлеуетін арттыруға жол ашу, сол арқылы Майлықожа Сұлтанқожаұлының және басқа да ақындардың жыр-термелерін насихаттап, дамытуға мүмкіндік беру, өзге өңірлердің әншілері, жыршылары және термешілері арасында тәжірибе алмасу, ұрпақтар сабақтастығын жалғастыру.

Осындай шара осыдан біраз уақыт бұрын оның туған жері Оңтүстік Қазақстан облысында да өткенін айта кеткеніміз жөн шығар.

Іс шараның өз мәнінде өтуіне Райымбек ауылдық округіне қарасты Бұлақты ауылы ақсақалдар алқасының төрағасы

момын Желдібаевтың «Ерке сылқым» күйімен басталды.

Осы шараға батагөй Ауғанбай қажы Қыпшақ батасын берді. Бата беруден ұрпақ жалғастығын ары қарай жалғастырған Кемертоған орта мектебінің 7-ші сынып оқушысы Мүсілім Амантайұлы бұрын еш жерде айтылмаған «Аманат» батасын берді.

Қарасай ауданы әкімінің орынбасары Әркен Ұланұлы мен ауыл ақсақалы, сексен бес жастағы Ұзақбай Зекенов шараның ресми бөлімін ашып, құттықтады. Одан кейін сөз алған Райымбек ауылдық округі ақсақалдар алқасының төрағасы Леміс Абдикеримов те жиналған көпшілікке өз тілек-құттықтауын жеткізді.

Осыдан кейін Қарасай аудандық мәдениет үйінің жанынан құрылған жыр-термешілер үйірмесінің оқушылары Құлмамбет айтысын жасап, көрермендер көңілінен шықты.

Шара ары қарай фестивальға қатысушылардың өнерлеріне жалғасты. Әр үміткер-

ге екі шығарма орындау міндеттелінсе, оның бірі Майлықожа ақынның бір термесін міндетті түрде орындауы тиіс болса, екінші терме не жыр үміткердің таңдауына қалдырылды.

Ортаға Каскелең қаласы «Алатау» дәстүрлі өнер театрының жыршы-термешісі Аманқос Садықов, Райымбек ауылындағы облыстық өнер байқауының және «Бір мүмкіндік» атты республикалық байқаудың лауреаты Гүлзағила Барлықова, Іле ауданынан келген жыршы-термеші Рүстем Нұрназарұлы, жамбылдық дәстүрлі әнші Сайра Байдолла, Алматы қаласы Шаңырақ мөлтекауданының өкілі, Қазақстанның еңбек сіңірген қайраткері Махмұт Тобажанұлы, Талғар ауданы Түздыбастау ауылында тұратын ұстаз, жыршы-термеші Нұралы Дәулетұлы, алматылық өнер қайраткері, ақын, термеші, дәстүрлі айтыс өнерінің өкілі, сазгер Жәкен Омаров шығып, Майлықожа ақынның термелері мен өз репертуарларындағы басқа да шығармаларды орындап, көрермендерді рухани сусындатты.

Өнер иелерін марапаттау сәтінде кезекпен сөз алған Бақытжан Әбілазимов, Талғат Әжимов, Леміс Абдикеримов, Абдрахман Мамашұлы,Тәжімұрат Пазылов, Тұрсынхан қажы және басқа да қадірлы кісілер ұлы дала жыршысы Майлықожа ақынның өнегелі жырлары келер ұрпаққа аманат, мәңгілік мұра екенін айта келіп, оның рухани мұрасының ғасырдан ғасырға жалғасып, өркендей беруіне тілектестігін білдіріп, бүгінгі рухани шараның нәтижесін қорытындылады. Қорытындылап қана қойған жоқ, сахна төріне шыққан жыршы-термешілердің өнерлеріне өзіндік бағаларын беріп, сый-сыяпаттарымен марапаттады.

Осы іс-шарға Тұрсынхан Әбдіғапаров, Леміс Абдикеримов, Әбдіразақ Қыдырбай, Қали Ахмет, Әбдірахман Мажитұлы, Ұзақбай Зекенов, Тәжімұрат Пазылов секілді азаматтар демеушілік жасаған болатын.

Іс-шараны қорытындылаған Тәжімұрат Пазылов Майлықожа Сұлтанқожаұлының 190 жылдығына арналған тағылымды іс-шара өз мәресіне жеткенін, ұлт руханиятына өлшеусіз үлес қосқан ұлы ақынның мұрасын ұлықтау – баршамыз үшін үлкен мәртебе әрі жауапкершілік екенін айта келіп, бүгінгі басқосу алға қойған мақсатына толық жеткенін, келешекте мұндай іс шараларды қолға алуды жалғастыра беретінін тілге тиек етті.

Майлықожа халықтың мұңын жырлаған, ақыл мен өнегені өлеңмен өрген, әрбір сөзі ұрпаққа өсиет болған дара тұлға екенін даусыз. Олай болса, оның жырлары ұлттық рухтың асыл қазынасы болып қала бермек. Іргеліде өткен шараға қатысқандар осындай ойлардың құшағында қайтқаны анық.

Алтынбай ШӘКЕНҰЛЫ.
Қарасай ауданы.

Қазақстан Республикасының тұңғыш муфтиі
Рәтбек қажы Нысанбайұлының

дүниеден өтуіне байланысты «Ардагерлер ұйымы» Республикалық қоғамдық бірлестігі Алматы облыстық филиалының басшылығы марқұмның жақындары мен туыстарына қайғырып көңіл айтады

Санитарлық-эпидемиологиялық бақылау басқармасы хабарлайды

Балалар киімін таңдағанда неге назар аудару керек?

Балалар өмірдің мәні және әр ата-ана тек жақсыны баласына бергісі келеді. Мәселе балаларға қатысты болса, әрбір кішкентай нәрсе маңызды рөл атқарады, себебі дұрыс таңдау жасамасаңыз балаңыз денсаулығына зиян келуі әбден мүмкін. Балалар киімін таңдағанда қандай критерийлерге сүйену керек?

Синтетикаға жол жоқ! Синтетикалық маталар ылғалды бойына сіңірмейді, ауа өткізбейді, яғни нәзік бала терісіне зиянды. Аллергиялық реакция, қышу мен тітіркену пайда болуы мүмкін. Жүн, мақта, жібек, зығыр, я вискоза сияқты табиғи маталар таңдаңыз. Балалар киімін таңдағанда, мақта, зығыр немесе жүн сияқты табиғи матаға артықшылық беріңіз. Олар гипоаллергенді, тыныс алатын және нәзік нәресте терісіне жайлылық береді. Табиғи маталар біраз қымбаттау болары сөзсіз, бірақ сапасы мен қауіпсіздік стандарттары бағасына сай. Мата неғұрлым тығыз болса, соғұрлым ол ұзағырақ болады. Мысалы, қалың мақта көбірек жууға және белсенді ойынға төтеп береді. Жана туған бөбектерге мақта, фланел мен бәйкеден жасалған бұйымдар алыңыз. Күшті, жағымсыз иіс шығаратын арзан, ашық түсті киімдерден сақ болыңыз. Бұл өндірісте кезінде сапасыз бояғыштар қолданылғанының белгісі. Мұндай заттар қауіпті, себебі әртүрлі химиялық қауіпті заттармен толтырылған бояу нәресте терлеген бойда терісіне сіңіп кетуі мүмкін. Киімді тек көзбен және жанасумен ғана емес, иісімен де таңдаңыз.

Ал, егер балаға аяқкиім таңдағанда, ортопед-дәрігерлердің айтуынша, балалар аяғын жаңа басқан кезден бастап (шамамен, 9-12 айлық кездерінен) оларға міндетті түрде аяқ-киім кигізу керек. Талапқа сай таңдалған аяқ-киім бала табанының дұрыс қалыптасуына оң әсерін тигізіп, табан деформациясының алдын алады, жалпақтабандылықты болдырмайды.

Дұрыс таңдалмаған аяқкиім баланың жүрісін бұзып, ширақ қозғалуына кедергі келтіреді. Бастысы, кейін жалпақтабандылықтың салдарынан бала жүргенде тез шаршап, балтыры, табаны, белі ауыратын болады. Сондықтан аяқкиімді дұрыс таңдаудың маңызы зор.

Иә, балалардың аяғы тез өседі. Өткен айда алғаныңыз балаңыздың аяғына бір-екі айдан кейін сыймай қалуы да ғажап емес. Сондықтан аяқкиімді 2-3 өлшемге үлкенірек алушылар көп. Бұлай істеуге мүлде болмайды. Ары кетсе, 1,5 сантиметрге үлкенін (қысқы аяқкиімді киетін шұлығының қалыңдығына қарай) алыңыз. Ал одан үлкен аяқкиім баланыздың дұрыс қозғалуына кедергі келтіріп қана қоймай, абайсызда жығылып, таюына, сондай-ақ құлап жатса, аяғын шығарып алуына да себепші болады.

«Егер импортталатын болса, сапалы» деген таптаурыннан бас тартыңыз. Өндірілген елге қарамастан, барлық өнімдер мұқият бақылаудан өтуі керек және жұмыс аяқталғаннан кейін гигиеналық сертификат болуы міндетті. Балаларға арналған материалдардың қауіпсіздігін қамтамасыз ету мақсатымен сертификатты талап ете аласыз немесе тауар белгісін көрсететін жапсырманы тексере аласыз.

Мемлекеттік қызметкерлердің әдебі

Мемлекеттік қызметшілердің қызметтік әдебі (бұдан әрі – қызметтік әдеп) – Қазақстан Республикасы мемлекеттік қызметшілерінің әдеп кодексіне сәйкес қызметтік әдеп стандарттарында белгіленген мемлекеттік қызметшілердің мінез-құлық қағидалары.

Мемлекеттік қызметшілерге мынадай талаптар қойылады:

- 1) қарапайым болу, жалпыға бірдей қабылданған моральдық-әдептік нормаларды сақтау, шындыққа сәйкес келмейтін мәліметтерді таратпау;
- 2) мемлекет мүдделеріне және азаматтардың құқықтарына нұқсан келтіретін әрекеттерге қарсы тұру;
- 3) заңда белгіленген шектеулерді сақтау, мүдделер қақтығысын болдырмау;
- 4) азаматтармен қарым-қатынаста әдептілік таныту, дөрекілік, қадір-қасиетін кемсіту, әділсіздік және бейбейде мінез-құлық фактілеріне жол бермеу, өздерінің әрекеттерімен және мінез-құлқымен олардың тарапынан сынға себепкер болмау;
- 5) іскерлік әдеп пен ресми мінез-құлық қағидаларын сақтау, азаматтардың көз алдында өздері өкілі болып табылатын мемлекеттік органдардың абыройы мен беделіне айқын нұқсан келтіретін әрекеттер жасауға жол бермеу;
- 6) лауазымдық міндеттерді атқаруға байланысты кез келген сипатта құқыққа сыйымсыз уәделерді бермеу және құқыққа сыйымсыз міндеттемелерді алмау;
- 7) жеке сипаттағы мәселелерді шешу кезінде мемлекеттік органдардың, ұйымдардың, мемлекеттік қызметшілер мен өзге де адамдардың қызметіне ықпал ету үшін қызметтік жағдайын, сондай-ақ онымен байланысты мүмкіндіктерді қоғамдық және діни бірлестіктердің, басқа да коммерциялық емес ұйымдардың мүдделерінде, оның ішінде оларға өзінің көзқарасын насихаттау үшін пайдаланбау;
- 8) мемлекеттік меншіктің сақталуын қамтамасыз ету, мемлекеттік мүлікті тек нысаналы мақсаты бойынша, лауазымдық міндеттерін және рұқсат етілген қызмет түрлерін орындау үшін пайдалану;
- 9) қызметтік міндеттерді адал орындауға кедергі келтіретін құқыққа сыйымсыз қаржылық және мүліктік мүдделерді қудалау;
- 10) қызметтік міндеттерін орындауға байланысты жағдайларды қоспағанда, ойын мекемесіне бауран тартыну.

Қызметтік әдеп стандарттарын сақтау мемлекеттік қызметшінің күнделікті қызметінің ажырамас бөлігі болып табылады. Бұл, шын мәнінде, оның өмір салты, ол жоғары моральдық принциптерге сәйкес келуге бағытталуы керек.

Н. МЕДЕТОВ,

«Қонаев қаласының санитариялық-эпидемиологиялық бақылау басқармасының бастығы

● ОТБАСЫЛЫҚ ҚҰНДЫЛЫҚ

ЕРТЕҢІНДІ ОЙЛАСАҢ, БАЛАҢДЫ ТӘРБИЕЛЕ

Қазақ халқы ежелден бала тәрбиесіне ерекше мән берген. «Баланы қалай тәрбиелесен, соны көресің», «Ұяда не көрсе, ұшқанда соны іледі» деген мақалдар – соның айқын дәлелі. Бұл сөздер баланың мінезі, көзқарасы, өмірге деген қарым-қатынасы ең алдымен отбасында қалыптасатынын көрсетеді.

Демек, әрбір ата-ана өз баласының болашағы үшін жауапты. Бала дүниеге келген сәттен бастап айналасындағы адамдардың іс-әрекетін, сөзі мен мінезін бойына сіңіре бастайды. Ол үлкендердің айтқанынан гөрі істегенін қайталайды. Егер отбасында сыйластық, еңбекқорлық, адалдық пен мейірім болса, бала да сол қасиеттерді бойына сіңіреді. Ал керісінше, ұрыс-керіс, немқұрайдылық, жауапсыздық орын алса, оның салдары баланың тәрбиесіне кері әсерін тигізеді. Тәрбие тек ақыл айту немесе тыйым салумен шектелмейді. Ең маңыздысы – үлгі көрсету. Ата-ана өз ісімен, сөзімен, өмір салтымен балаға өнеге болуы тиіс. Уақытында сәлемдесу, үлкенді құрметтеу, еңбекті қадірлеу, шындықты айту сияқты қарапайым да маңызды қасиеттер баланың тұлға болып қалыптасуына негіз болады. Сонымен қатар, балаға сүйіспеншілік пен түсіністік қажет. Қаталдық пен шектен тыс еркелету – екеуі де тәрбиеде қателікке әкелуі мүмкін. Баланың пікірін тыңдап, оның сезімін түсіне білу – сенімді қарым-қатынастың кепілі. Сенім бар жерде тәрбие де нәтижелі болады.

● САҒЫНЫШ

РАҚМЕТ, ӘКЕ!

Жол түсіп, Тоқтаубай қарияның үйіне тоқтадық. Бізді жақсы қарсы алды. Біраздан соң әкесіне деген сағынышы түрткі болды ма, ұлы Саят әкесі туралы бір әңгімені бастап кетті.

- Менің әкем Тоқтаубай-көзін еңбекпен ашқан еңбек адамы. Еңбек жолын Кеген ауданында «Қарқара» колхозында жылқы бағудан бастаған. Жиырма жылға жуық Қамбар ата тұқымын өсіріп, ел экономикасына үлес қосты. 1989 жылы Іле ауданы, бұрынғы 12 декабрь ауылына көшіп келіп, сүйікті кәсібін жалғастырды.

Міне, содан бері қысы-жазы ат үстінен түспей «М.Түймебаев» совхозының еңбек етті. Қыл құйрықты жануардан құлын алуда аудан көшін бастаған. Тәуелсіздік жылдары төрт түліктің ішінде жылқыға қызығушылығы қайта басталды. Жылқы малын күтіп мініп, төлін өсіріп, қымызын баптап ішіп отыратын. Есіл әкем мақтануды қаламайтын, өзім дегенде қолы ашық, жаны жомарт, көпшіл азамат еді. Әке тәрбиесін он мектеп бере алмайды деген пәлсәпаның рас екендігіне көзім енді жеткендей. Титейімізден құлағымызға құйған асыл сөздері өміріміздің өзегіне айналды. Әкемнің қанынан тараған жеті ұрпақ бүгінде жеті шаңырақ болып өсіп, көбейіп отырмыз. Анамыз Зейнеш ортамызда аман-есен жүрсе екен деп тілейміз. Ұлдарын ұяға, қыздарын қияға қондырды, немерелері мен шөбере қызығын ұзақ көре алмады. Сондықтан, рақмет, әке, - деймін.

Жылқы туралы әкемнің түсінігі мол, қадір-қасиетін жақсы білуші еді. Жылқы жайлы ел аузындағы аңыздарды айтып іш пыстырмайтын. Кешкі астан кейін көз ұйқыға кеткенше әкемнің әңгімелерін тыңдап, кейде батырлар жырын дауыстап оқытып, рақаттана тыңдайтын.

Қазақ осы жылқы малымен ұлан-ғайыр жерімізді жаудан сақтап қалған. Мінсең көлік, жесен ас, ішсең сусын деп артықшылығын айтып отыратын. Тіпті бейбіт, мамыражай кездерде көңіл көтеріп, қуанатын

сәттерде жылқының қадір-қасиеті туралы көзі от шашып, бәрімізді мойындатып әңгімелейтін. Бәйге, көкпар, қыз қуу ойындарымен қатар жылқы үстінде тұрып садақ тарту, атпен шауып бара жатып, жерден теңге іліп алу сияқты спорттық ойындардың бүгінде әлем назарын аударғанына қуанатын. Әкем-оқымаған адам. Бірақ көкірек көзі ояу, өте сабырлы, өмірден көрген-түйгені көп еді. Жылқы жайлы жазылған жазушы Сәкен Жүнісовтің «Ақан сері» романы мен Қабдеш Жұмаділовтың «Қозы-күрен» романын қолынан тастамайтын. Қойнына тығып алып, жылқылар жайылымда жусап жатқанда оқып отыратын. Қастандық жасаушыларға ашуы келіп, жамандық жасауға қолы қалай барды дейтін. Керісінше «Қозыкүренге» риза болатын және «Бозжорға», «Түн ішінде» деген әндерді жаны сүйсіне тыңдайтын. Кітап оқуға бізді баулитын. Сол себепті, рақмет әке, - деймін.

Ауылдың жас балаларын жиып алып, жылқы жайлы әр түрлі сұрақтар қойып, ой-өрісін сынап тұрушы еді. Жылқы пірі кім? - деп басталады да, ары қарай жұмбақтар мен мақалдар жарысып кетеді. Әр сұраққа тез, дұрыс жауап берген ауылдың тентектеріне қымыз беріп, сіміріп іш дейтін. Одан ары қарай жырлардағы батырлардың

мінген тұлпарлары мен жоңғар - қазақ шапқыншылығы кезіндегі батырлардың мінісін сұрау басталады. Үлкендерден көмек бір рет сұрасаң болады, - дейді Қызық осы кезде басталады. Көбі телефондарына жармасады, үйі жақыны тұра жүгіреді, туысы көріп отырғандар да жарысқа араласып кетеді. Қайран ақ көңіл әкем ең көп ұпай жинағанды көтеріп, аспанға лақтырып, тағы қымыз ішкізетін де қалтасынан екі мың теңге ұсынатын. Бір айлық зейнетақысы осылай жұмсалуды еді. Асыл әкем осындай кісі еді. Жарыстың соңы арқан тартыспен аяқталатын Сондықтан, рақмет, әке.

Ағайын-туысы, бауыр, көршілер де әкемнің ерекшелігін айтса, сағынып кетемін. Шынында да туыскандық қарым-қатынас, ағайындардың жиі араласуы қоғамды біріктіріп ұстап тұрған тамаша құндылық емес пе? Жеке жүріп өз басына бақыт табамын деп қиындыққа тап болып, күйзеліске жиі ұшырайсың, тарығу көп болады. Байқаймын, бізде туыстық қатынас мықты. Қиын жағдайда қолдап-қорғаймыз, сөз көмегін беріп жатамыз. Бұл әдет ежелден, ғасырлар қойнауынан келе жатқан құндылық болар, елді әлі алға сүйреп келе жатыр. «Ағайынның азары болса да, безері болмайды», «Алтау ала болса, ауыздағы кетеді, төртеу түгел болса төбедегі келеді» деген мақал-мәтелдер - осы туыстық, бауырмалдық, қатынастың көрінісі. Әкем өз бала-шағасы бас қосқанда дастарқан басында «Ағайын тату болса ас көп, абысын тату болса ас көп» деп береке-бірлікке шақырып отыратын. Сол себепті де рақмет, әке!

Әкем Тоқтаубай ауылдағы әр түрлі іс-шараларға көмектесіп, демеушілік жасайтын. 4 орта мектепте Наурыз той - думанын өткізгенде жылда аппақ қазақ үйін тігіп, қазан – ошағын апарып жүруші еді. Мектептің ішкі-сыртқы жөндеу жұмыстарына да көмектесіп, Төлеген ағаймен бірге жүретін. Монғолиядан, Өзбекстаннан,

ұшырап жатады. Бос жүрген бала көшеде еркін жүріп, көшедегі тәрбие көрмей жүрген адамдардан тәрбие алып, бұзақылық, қылмыс және денсаулықтарына зиян келтіріп, қыршыны кетіп жатқандары да кездесуде. Біз, ата-ана-баламыздың айнасымыз. Жасөспірім баланың болмысы – жұмсақ балауауа гүл секілді. Күтіп-бапталмаса, қоғам желі тез солдыруы мүмкін. Сондықтан баламен сырласыңыз, дос болыңыз, уақтылы тәрбиелік бағыт беріңіз, қайда жүргенін біліп, түнде сыртта қалдырмаңыз, бөтен үйге қондырмаңыз, мектеппен байланыста болыңыз, махаббат пен мейірімді аямай, сенім артуды ұмытпаңыз.

Қорытындылай келе, баланың болашағы бүгінгі тәрбиеге тікелей байланысты. Жақсы тәрбие көрген бала ата-анасына, бауырларына қамқор, елінің мақтанышы, қоғамның пайдалы азаматы болады. Сондықтан «Ертеңінді ойласаң, балаңды тәрбиеле» деген даналық сөз әрбір ата-ананың өмірлік ұстанымына айналуы тиіс. Бала – болашағымыз! Бүгін назар аудармасаңыз, ертең өкініп қалмаңыз. Бірге жауапты болайық!

Гүлзира СТАНҚҰЛОВА,
А.Қарсақбаев атындағы орта мектептің директоры,
аудандық Аналар кеңесінің төрайымы.

облысымыздың жан-жағынан, еліміздің түкпір-түкпірінен ағайындар көшіп келіп жатқанда құттықтап, анам екеуі шашу шашып, бір табақ піскен ас апарып беріп, бата беріп қайтатын. Көше тазалығы мен аула тазалығы туралы да жиі айтып, өзі бас болып, сенбілік ұйымдастыратын. Бораш ағаның ұлы мен келіні тіл табыса алмай екеуі екі бөлек тұратын. Бораш ағай қартайды. Жұбайы да көз жұмған, әкем екеуімен сөйлесіп, анам да араласып, екі жас қайта қосылып, Бораш ағай алғысын айтып жүретін. Ақырын жүріп, төңірегіне мән беріп, жан-жағында болып жатқан келенсіз жайларға араласып, тура жолға салып жүретін. 2007-2008 жылдары мешіт туралы әңгіме көтерілгенде ауыл ақсақалдарының ұсынысын қолдап риза болды.

Жөпек батыр ауылындағы мешіттің іргетасы қаланып көтерілгенде, әкем соңына дейін бірге жүріп еді. Жанында жүрген әкемнің үйдегі, түздегі әрекеттерін ойлап, егіліп кетемін. Сол себепті рақмет, әке!

Біздің әулетте әкеміздің орны өте ерекше екен. Күн өткен сайын алыстап бара жатқандай. Қайран әкем қадірінді жете біле алдық па? «Әке-асқар тау» деген ұлағатты сөздің мәнін енді түсінгендеймін, әке... Бала-лықпен қадірінді жете түсінбесем кешір әке... - деген ұлының жасқа шыланған жүзіне қарап басу айттық. Саяттың әкесі жайлы айтқандарын тыңдап отырып, мен де толқым. Еңбегі де бағаланыпты. Ұзын бойлы, қапсағай денелі, жүзі жылы жігіт ағасы марқұм Тоқтаубайдың рухы үй ішін баурап алғандай сезіндім. Жасаған жақсылығын алдыңнан шығып, жаның жанаттың төрінде болсын, ардақы азамат. Үйіңнен қуаныш-шаттық, бақ-дәулет, мол ырзық кетпесін, еліміз аман, жұртымыз тыныш болсын, - деп, біз де сағыныш жайлаған үйден сыртқа шықтық.

Гүлнәр ЖАЙЛАУБАЕВА,
Ащыбұлақ аналар кеңесінің мүшесі.

АЛАТАУ Ардагері Басылым 2023 жылғы 7 қыркүйектен шыға бастады ҚҰРЫЛТАЙШЫ: «Ардагер ұйымы» Республикалық қоғамдық бірлестігі Алматы облыстық филиалы Директор: Ерболат ТҰРЫМБЕТОВ	БАС РЕДАКТОР: Роза Айдарбекова Тел.: 8 777 251 9310 ТІЛШІЛЕР: Алтынбай Сықымбек Тел.: 8 705 965 3661 Рамазан Елешев Тел.: 8 747 706 1334	Жарияланған мақала авторларының пікірлері редакция көзқарасын білдірмейді. «Алатау ардагері» газетінде жарияланған материалдарды көшіріп басу үшін редакцияның жазбаша рұқсаты керек. Газет аптасына 1 рет – жұма күні шығады Суреттердің сапасы үшін редакция жауап бермейді.	Қазақстан Республикасы Ақпарат және даму министрлігінің Ақпарат комитетінде 2023 жылдың 21 тамызында тіркеліп KZ91VPY00075894 номерлі куәлігі берілген. Газет «Алматы-Болашақ» акционерлік қоғамының баспаханасында басылды. Алматы қаласы С.Мұқанов көшесі, 223-В. МЕКЕНЖАЙЫМЫЗ: Қонаев қаласы, Жамбыл көшесі, 13/1. «Алатау ардагері» газеті басылымның бүгінгі санның таралымы – 8550 Тапсырыс №155 Индексі – 65472.
---	--	--	---